

Distantzia sozialak gainditzen dituzten elkartasun sareak

COVID-19aren
krisiari migratzailen
elkarteez emandako
erantzuna

Fundación Social Ignacio Ellacuría

Arrupe Etxea - Aita Lojendio Kalea, 2
48008 Bilbao, Bizkaia
+34 944 465 992

info@fundacionellacuria.org
www.fundacionellacuria.org

Izenburua

Distantzia sozialak gainditzen dituzten elkartasun sareak.
COVID-19aren krisiari migratzailen elkarrekin emandako erantzuna.

Egileak

Nedra Ben Salem
Noelia Larrauri Sánchez
Marie-Lucie Monsheneke
Bernat Oró Capellades
Letiția Vișan

Laguntzaileak

Dayanna Fernanda Cardona Rodríguez
Cristina Gil García

Diseinua eta maketazioa

Tintácora. Estudio Kreatiboa

Edizio-data

2023ko ekaina

Argitalpen honek Creative Commons Aitortu-EzKomertziala-LanEratorririkGabe 4.0 Nazioartekoa lizentzia du.

Ikerketa honek deialdi honen finantzaketa jaso zuen "Esku-hartze sozialari buruzko jakintza kudeaketa (2021)" Eusko Jaurlaritzako Berdintasun, Justizia eta Gizarte politiketako sailekoa.

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

BERDINTASUN, JUSTIZIA
ETA GIZARTE POLITIKETAKO SAILA

DEPARTAMENTO DE IGUALDAD,
JUSTICIA Y POLÍTICAS SOCIALES

Hitzaurrea

4. orrialdea

Laburpena

6. orrialdea

01 Sarrera

8. orrialdea

- 1.1. Elkartasuna COVID-19 garaian 10. or
- 1.2. Gizarte-eragina duen elkartasuna 13. or
- 1.3. Komunitatearen parte-hartzea, gizarte esku-hartzerako giltza 14. or
- 1.4. Elkarriketaren zeregina aldaketaren buru izateko 17. or

02 Metodologia

19. orrialdea

- 2.1. Partaideak 20. or
- 2.2. Datuak bildu eta aztertzea 22. or
- 2.3. Alderdi etikoak 22. or

03 Emaitzak

23. orrialdea

- 3.1. Elkartasun-ekintzak antolatzeko oztopoak 26. or
- 3.2. Antolatzeko komunikabide alternatiboak 29. or
- 3.3. Aurreko esperientziaren eragina laguntza eskaintzeko gaitasunean 30. or
- 3.4. Administrazioak edo beste erakundeak iristen ez diren tokian aritu 32. or
- 3.5. Komunitatean mugitzeko eta antolatzeko gaitasuna 34. or
- 3.6. Berdinen arteko laguntza 35. or
- 3.7. Administrazioarekin lankidetzatza 37. or
- 3.8. Dimentsio espiritual eta erlijiosoa 38. or
- 3.9. Elkartasuna, elkarleen etorkizunari zentzua emateko 39. or

04 Emaitzen azterketa

41. orrialdea

- 4.1. Autoantolatutako elkartasun-sareen balioa 41. or
- 4.2. Espiritualitatea jardunean 44. or
- 4.3. Etorkizuna prestatzen duten erakundeak 46. or

05 Ondorioak

48. orrialdea

Hitzaurrea

Gorka Urrutia Asua

Pedro Arrupe Giza Eskubideen Institutuko zuzendaria, Deustuko Unibertsitatea

---

Ignacio Ellacuría Fundazio Sozialaren leloa da “Migratzaileei eta horien elkartei lagun egin, zerbitzatu eta defendatu”. Jarduerara-lerroetako batzuen ardatza elkarte mailako lagun-egitea, ikerketa eta eragin publikoa eta hospitalitatea dira. Fundazioko egungo (eta garai bateko) pertsonak hainbat ekimen garatu dituzte norabide horretan, bidean topatu diren zailtasun eta erronkei aurre eginez, gure gizartean migratzaileei laguntzeko, zerbitzatzeko eta defendatzeko.

2020ko erronka handienetako bat Covid-19aren pandemia izan zen. Egia esan, guztion erronka izan zen, baina migratzaileak, oro har, zaurgarritasun handiagoan zeuden. Testuinguru horretan, eta Ellacuría Fundazioak migratzaileen elkarteak laguntzeko eta sustatzeko egiten duen zereginaren baitan, erakunde horiek elkartasun eta zaintza arloan emandako erantzunak garrantzi handia izan zuen, beste ekintza batzuk alde batera utzita, lanean ikus daitekeen moduan. Izan ere, migratzaileen elkarteek 2020rako eta 2021erako aurreikusita zituzten proiektu gehienak bertan behera utzi, geratu edo bir-konfiguratu egin behar izan ziren. Gai larriagoek hartu zuten garrantzia, eta ordura arte egiten ari ziren jarduerak alde batera utzi zituzten. Elkartasun-ekimen horietako asko erakunde horiek garatutako sormenetik eta antolakuntza-gaitasunetik sortu ziren.

Esparru horretan sortu zen azterketa egiteko ideia, eta horren emaitza nagusiak orrialde hauetan ageri dira. Lanaren helburu nagusia izan da, ebidentzia enpirikoetan oinarritu eta migratzaileen elkarteek pandemian egindako ekintza solidarioen hedapena dokumentatu eta aztertzea. Lan honekin, denboraldi horretan garatutako ekimenak bildu, argitara atera eta ezagutzera eman dira. Gainera, egin den analisiaren bidez, praktika onak eta ikasteko elementuak ere atera dira, eta horiek jarduera hori guztia balioan jartzen dute. Lan honetan dago emaitza, zuen esku. Oso ondo planteatuta dago, ikerketa-diseinu zorrotza du eta elkartasun-jarduera horiei buruzko adibide ugari ditu.

Argitalpen honek lotura zuzena du Ellacuría Fundazioaren egitekoan jasotako xedeetako batekin: Bizikidetzako, herritartasuneko eta dibertsitateko praktika onak hedatzea sentsibilizazioaren, ikerketaren eta eraginaren bidez. Horrelako lanak oso lagungarriak dira norabide horretan, eta, zalantzarik gabe, migrazioen, aniztasunaren eta elkartasunaren arloan giza eskubideen kulturaren alde egindako lanaren lekuko dira.

Laburpena

COVID-19aren krisiak gizarte zibila azkar mobilizatu zuen, zeuden desberdintasunei eta gizarte-urruntzei gizarte-laguntza eskaintzeko, eta elkarri laguntzeko eredu berriak sortu zituen.

Elkartasun-ekintzek inpaktu soziala eragiteko eta gizarte integratzaileagoak eraikitzeko ahalmena dute, erabakiak hartzeko prozesu dialogikoetan eta aktibismoan bertan onuradunak sartzen dituztenean.

Ikerketa honen bidez, pandemiaren ondorioei gizarteak emandako erantzunari buruzko literatura zientifikoan hutsune bat bete nahi da, eta migratzaileen erakundeen zeregin aktiboa islatu. Azterketa kualitatibo baten bidez aztertuko dugu kolektibo horiek elkartasun-jarduerak antolatu izanak nola erantzun dien larrialdiko planifikazio instituzionalizatuaren gabeziei. Horrez gain, premia larria duten pertsonei elkartasun-ekintzak antolatzen lagundu die, eta esku-hartze sozialaren eta kudeaketa publikoaren eredua aldatzen laguntzen du.

01.

Sarrera

COVID-19aren pandemiak eragin handia izan du migratzaileetan¹. Hauek dira arrazoi nagusiak: oro har hain egonkorrak ez diren lanak egiteko aukera handiagoa, antzintasun txikiagokoak, babes gutxiagokoak eta oinarritzko zerbitzu gisa kalifikatutakoak²; edo etxebizitza-baldintza eskasagoak izateko edo distantzia soziala mantentzeko aukera gutxiago izateko probabilitate handiagoa³.

Gainera, konfinamendu-aldietan zerbitzu publiko asko itxi ziren eta horrek zailtasun handiagoa ekarri zuen, bisak eta baimenak ezin zirelako berritu eta oinarritzko bizi-behar batzuk ase ere ez. Horrekin batera, lan-prekarizazioaren eta langabeziagatiko diru-sarrerak galtzearen (etxeetako barne-langileen kasuan etxebizitza galtzea barne⁴) ondorioz, pertsona askoren egoera soziala larriagotu egin zen. Erantzun politiko asko teoriarik inklusiboak eta malguak izan arren, sarri ez ziren estrukturaliki zuzenak migratzaileentzat⁵.

Faktore horiez ohartu ziren migratzaileen elkarteetan, eta, nahiz eta kide askok ondorio horiek zuzenean jasan, egoera gainditu eta ahalegin handia egiten saiatu ziren funtsezko gizarte-eginkizuna betetzeko. Erakunde horietako askok antolakuntza-egitura ahulak dituzte, ia finantziazorik, presentzia

1. Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] (2020). *What is the impact of the COVID-19 pandemic on immigrants and their children?*. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=137_137245-8saheqv0k3&title=What-is-the-impact-of-the-COVID-19-pandemic-on-immigrants-and-their-children%3F

2. Fasani, F. & Mazza, J. (2020). *Immigrant Key Workers: Their Contribution to Europe's COVID-19 Response*. IZA Policy Papers 155, Institute of Labor Economics (IZA). <https://www.iza.org/publications/pp/155/immigrant-key-workers-their-contribution-to-europes-covid-19-response>

3. Ralli, M., Cedola, C., Urbano, S., Morrone, A. & Ercoli, L. (2020). Homeless persons and migrants in precarious housing conditions and COVID-19 pandemic: peculiarities and prevention strategies. *European Review for Medical and Pharmacological Sciences*, 18, 9765-9767.

4. International Labour Organization [ILO] (2020). *Impact of the COVID-19 crisis on loss of jobs and hours among domestic workers*. https://www.ilo.org/global/topics/domestic-workers/publications/factsheets/WCMS_747961/lang-en/index.htm

5. Miller, R., Arita, K., Igarashi, N. H., Fujii, D., Yumino, A., & Jimba, M. (2022). Social support as a bridge: A rapid realist review of migrant inclusion in the Japanese response to the COVID-19 pandemic. *Journal of migration and health*, 6, 100135.

mediatikorik eta bisibilizaziorik gabeak. Hala ere, lan handia egin dute “inor atzean ez uzteko”⁶, eta berdintasuna, gizarte-kohesioa eta herritar integraziaileagoak lortzen lagundu dute. Bakoitzak, bere errealitatetik abiatuta, laguntza solidarioa eta bizia eman dio bere komunitateari⁷, eta oso maiz, baita egoera zaurgarrian dauden beste herritar batzuei ere.

Ikerketaren bidez, migratzaileen erakundeek pertsona berdinaren arteko elkartasunerako bide espezifikoak eta zuzenak garatzeko duten gaitasunean sakondu nahi da, laguntza- eta arreta-sare eraginkorrak eraikiz eta gizartean baztertuak izateko arriskuan dauden pertsonengana iritsiz; administrazio publikoarekin lankidetzan arituz eta sektoreen arteko lankidetzarako modu berriak, berdintasunezkoagoak eta ez hain burokratikoak abiaraziz.

Azterketa bereziki garrantzitsua eta egokia da, diskurtso arrazistek eragina baitute herritarrengan eta immigrazioarekiko jarretan, eta aurreiritziak, diskriminazioa, solidaritate txikiagoa eta haien eskubideei eta zerbitzu publikoetarako sarbideari buruzko iritzi kaltegarriak sustatzen baitira⁸. Gainera, pandemiaren ondorioz, munduan gero eta debeku gehiago egon zen mugitzeko, ezohiko migrazio-erregimena izan zen⁹, eta gutxiengo kulturalekiko jarrera eta erantzun xenofoboak hazi ziren; ondorioz, diskriminazioa areagotu egin da eta kolektiboen arteko urruntze psikologiko handiagoa dago. Estigmatizazioak eta desberdinkeriek erronkak planteatzen dituzte elkartasunean eta batez ere komunitateen arteko elkartasunean¹⁰.

6. United Nations - CEB (2017): *Leaving No One Behind: Equality and Non-Discrimination at the Heart of Sustainable Development. A Shared United Nations System Framework for Action*. <https://digitallibrary.un.org/record/1628748?ln=es>

7. Harresiak Apurtuz (2022). *Impacto del COVID-19 en mujeres migradas: experiencias de resistencia frente a desigualdades estructurales*. <https://www.harresiakapurtuz.org/wp-content/uploads/2022/12/LIBRO-HARRESIAK.pdf>

8. De Botton, L., Ramos, R., Soler-Gallart, M. & Suriñach, J. (2021). Scientifically Informed Solidarity: Changing Anti-Immigrant Prejudice about Universal Access to Health. *Sustainability*, 13(8), 4174.

9. Giliberti, L., & Queirolo Palmas, L. (2021). The hole, the corridor and the landings: reframing Lampedusa through the COVID-19 emergency. *Ethnic and Racial Studies*, 1–22.

10. Stok, F. M., Bal, M., Yerkes, M. A., & de Wit, J. B. F. (2021). Social Inequality and Solidarity in Times of COVID-19. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(12), 6339.

1.1. Elkartasuna COVID-19 garaian

Diferentziak nabarmentzen dituzten diskurtsoek, pertsona eta kolektiboekin ditugun antzekotasunak aitortu beharrean, elkartasunaren irismena oztopatzen dute, beren arazoen errudun besteak direla iradokitzen baitute¹¹. COVID-19aren krisiak mahai gainean jarri du bananduta ez jarduteko beharra, baizik eta elkarrekin lan egitekoa, gizaki ororen eskubideak onartzekoa haien ongizatea sustatuz, elkarri lagunduz eta helburu komun bat partekatuz¹². Izan ere, lotura sozial bat eta zentzu komunekoa xede bat ezartzen direnean, errazagoa da pertsonen portaera prosozialagoetan parte hartzea (hau da, pertsonen elkarren onura izatea, adibidez: lagunduz, lankidetzan arituz, kontsolatuz, partekatuz, etab.), norbere ongizatea besteen ongizatearen mende dagoela ulertuta¹³. Oinarrizko mugimenduek elkartasuna sor dezakete krisiei aurre egiteko (are gehiago, krisiak gainditu ahal izateko baldintza da¹⁴), emantzipazio-oinarriak eman, komunitate batean erabateko egokitasuna ezartzeko eta, hartara, elkartasun politikoa eta pertsona artekoa ahalbidetzeko¹⁵.

Konfinamenduek eta gizarte-urruntzeak eten egin zuten gizarte-intelakzioa, eta ordura arteko elkarmendekotasunak berreskuratzen saiatu zen herritarren mobilizazioa, etete horrek eragindako desberdintasunak zuzentzeko¹⁶. Elkartasuna fenomeno globala izan zen. Horrela, pandemiaren unerik gogorrenetan, gizarte zibila azkar mobilizatu zen konfinamenduek azaleratu zituzten behar berriei laguntzeko (erosketetan laguntzea, etxeko hezkuntzan laguntzea, etab.) eta gizarte-erakunde batzuek gizarte- eta osasun-zerbitzuak murriztu edo eten zituztenean utzi zuten hutsunea betetzeko.

11. Prainsack, B. (2020). Solidarity in Times of Pandemics. *Democratic Theory*, 7(2), 124–133.

12. Balingue, A. C. (2021). Countering social stigma and discrimination during the COVID-19 pandemic through solidarity. *Journal of Public Health*, 43(2), e399–e400.

13. Yue, Z., & Yang, J.Z. (2021). Compassionate goals, prosocial emotions, and prosocial behaviours during the COVID-19 pandemic. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 32(3), 476–489.

14. The Lancet. (2021). COVID-19 in Africa: a lesson in solidarity. *The Lancet*, 398(10296), 185.

15. Gómez Garrido, M., Carbonero Gamundi, M. A., & Viladrich, A. (2019). The role of grassroots food banks in building political solidarity with vulnerable people. *European Societies*, 21(5), 753–773.

16. Basaure, M., Joignant, A., & Mascareño, A. (2021). Between Distancing and Interdependence: The Conflict of Solidarities in the COVID-19 Pandemic. *Sociological Perspectives*, 64(5), 706–725.

Tresna digitalek funtsezko eginkizuna izan zuten konfinamenduetan antolatetarako arrakasta izateko eta mobilizatzeko gaitasunerako, harreman ez hierarkikoetan eta elkarrekikotasun-jarreran oinarrituta¹⁷. Azkar jarduteko aukera eman zuten pandemiaren aurretik bazeuden elkartasun-ekimen batzuk egokitzak eta partaideek beste krisi batzuetan esperientzia izateak ere¹⁸. Hala ere, ikerketek erakusten digute informal antolatutako laguntza gehiena sare sozialen bidez hedatu zela, eta, ondorioz, krisiak larriagotu egin zuela beren komunitateekin lotura prekarioak zituztenen egoera^{19, 20}.

Baliabideak mobilizatzeko eta komunitatearen harrera kudeatzeko berdin-berdin arteko elkartasun-eredu berriak sor ditzake^{21, 22}. Agerian geratu dira kolektibo eta erakunde inklusibo eta askotarikoak, kide guztiak entzun, errespetatu eta ekarpen esanguratsuak egin ditzaketela bermatzen dutenak; kolektibo eta erakunde horiek produktiboagoak dira, arazoaren aurrean erabakigarriagoak eta eraginkorragoak²³.

Hala, herritarrek gidatutako ekimenek gizarte-aldaketak eragin ditzaten, honako alderdi hauek beharrezkoak direla adierazten du ikerketak:

17. Chwat, O. (2021). Social Solidarity during the Pandemic: The “Visible Hand” and Networked Social Movements. *Kultura i Społeczność*, 65(1), 87-104.

18. Travlou, P. (2021). Kropotkin-19: A Mutual Aid Response to COVID-19 in Athens. *Design and Culture*, 13(1), 65-78.

19. Carlsen, H. B., Toubøl, J., & Brincker, B. (2021). On solidarity and volunteering during the COVID-19 crisis in Denmark: the impact of social networks and social media groups on the distribution of support. *European Societies*, 23(sup1), S122-S140.

20. Grasso, M., Klicperová-Baker, M., Koos, S., Kosyakova, Y., Petrillo, A., & Vlase, I. (2021). The impact of the coronavirus crisis on European societies. What have we learnt and where do we go from here? – Introduction to the COVID volume. *European Societies*, 23(sup1), S2-S32.

21. Moralli M., & Allegrini G. (2020): Crises redefined: towards new spaces for social innovation in inner areas?. *European Societies*, 23(Sup. 1), 5831-5843.

22. Giliberti, L., & Filippi, D. (2021). Making Ethnography of Migrations in Pandemic Times. Research notes from the French-Italian border during the first lockdown. *REMHU Revista Interdisciplinar da Mobilidade Humana* 29(61), 67-82.

23. Warrior, L., Kim, C. Y., Burdick, D. J., Ackerman, D. J., Bartolini, L., Cagniard, K. R., Dangayach, N. S., Dawson, E. T., Orjuela, K. D., Gordon Perue, G. L., Cutsforth-Gregory, J. K., Bahouth, M. N., McClean, J. C., 2nd, & DeLuca, G. C. (2020). Leading with inclusion during the COVID-19 pandemic. *Neurology*, 95(12), 537-542.

Parte-hartzean ahotsen aniztasuna eta aniztasuna bermatzea;²⁴

Parte-hartze hori berdintasunezko elkarrizketan oinarritutako testu-
gurueta gertatzea, hau da, pertsona guztiek hitz egiteko eta entzu-
teko aukera bera izatea eta erabakiak botere-harremanen arabera ez
hartzea; eta

elkarrizketan oinarritutako lidergoa sustatzea²⁵, hau da, kolektibo
edo komunitate bateko kide guztien lidergo-praktikak sortu, garatu
eta finkatzeko prozesua, lidergo-mota hori edozein pertsonak sus-
ta dezakeela oinarri hartuta, bere esperientzia eskainiz kide guztien
ahotsak eta elkarren arteko elkarrizketa sustatzeko²⁶.

Pandemian mobilizatu diren pertsonen eta oinarriko erakundeek uste
dute elkarri laguntzeko beharra dagoela, bat-batekoa, orokorra eta
gobernuen neurrietatik aparte, neurri horiek nahikoa ez direlako edo
konponbide bizkorragoak sortzeko²⁷. COVID-19aren krisiak agerian utzi
du komunitatea eta elkartasuna indartu beharra dagoela, inor arretarik
gabe gera ez dadin lortzeaz gain, erantzuna eraginkorragoa izan dadin²⁸,
eta hori funtsezkoa da pertsonen osasuna eta bizitza hobetzeko.

24. Blokland, T., Hentschel, C., Holm, A., Lebuhn, H., & Margalit, T. (2015). Urban Citizenship and Right to the City: The Fragmentation of Claims. *International Journal of Urban and Regional Research*, 39(4), 655–665.

25. Redondo-Sama, G. (2016). Leadership and community participation: a literature review. *International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences*, 5(1), 71–92.

26. Padrós, M., & Flecha, R. (2014). Towards a Conceptualization of Dialogic Leadership. *International Journal of Educational Leadership and Management*, Vol. 2(2), 207–226.

27. Córdoba, D., Peredo, A. M., & Chaves, P. (2021). Shaping alternatives to development: Solidarity and reciprocity in the Andes during COVID-19. *World Development*, 139, 105323.

28. Rahman-Shepherd, A., Clift, Ch., Ross, E., Hollmann, L., Mark, N., Wakefield, B., Patel, Ch., & Yates, R. (2021). *Solidarity in response to the COVID-19 pandemic. Has the world worked together to tackle the coronavirus?*. Chatman House. https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2021-07/2021-07-14-solidarity-response-covid-19-pandemic-rahman-shepherd-et-al_0_0.pdf

1.2. Gizarte-eragina duen elkartasuna

Literatura zientifikoa gero eta gehiago ari da gizarte-laguntzako sareak gizarte-bazterkeriako egoerak gainditzeko funtsezko elementutzat hartzen; era berean, ezarpen-prozesuan elkartasunean oinarritzen diren esku-hartze programen gizarte-eragina ere funtsezko elementutzat ari da hartzen²⁹.

Hain zuzen ere, SOLIDUS³⁰ Europako Ikerketarako Esparru Programaren ikerketa-proiektuak ekimen solidarioen arrakasta (enpleguaren, etxebizitzaren, osasunaren, hezkuntzaren eta herritarren parte-hartzearen alorretan) eta ekintza horien elementu komunak aztertu zituen, hainbat testuingurutara lekualdatu daitezkeenak. Gizarte-elkartasuna sustatzen duten elementuak dira³¹:

- 1 Demokrazia erabakiak hartzean, xede-erabiltzaileak sartuz politiken planifikazioan, diseinuan eta ebaluazioan.
- 2 Teknikarien eta/edo boluntarioen arteko aniztasuna eta pluraltasuna.
- 3 Gardentasuna eta kontuen berri ematea, barneko eta kanpoko harremanetan.
- 4 Gizarte-aitortza eta sinesgarritasuna (aitortzak jasotzea, bitartekoen arreta positiboa edo arreta publikoa lortzea lanagatik).
- 5 Jarduera legitimatzea gizarte eraginaren eta eragin politikoaren berri emanaz, ikusteko eta denboran eusteko moduan.
- 6 Elkartasunezko ekintza hedatzea, hau da, eskala handia edo txikia arrakastaz kudeatzea.
- 7 Gizarteko arazo bati eta horren balizko irtenbideei buruzko kontzientzia publikoa eta instituzionala sortzea.
- 8 Parte-hartzean zentzua sortzea. Norberaren parte-hartzea baliotsua dela ikustea eta ekimenean parte hartzen duten eragile guztiak kontuan hartzea etengabeko konpromisoari eusteko.

29. Matuli-Domadzi, V., Munté-Pascual, A., De Vicente-Zueras, I., & León-Jiménez, S. (2020). "Life Starts for Me Again." The Social Impact of Psychology on Programs for Homeless People: Solidarity Networks for the Effectiveness of Interventions. *Frontiers in Psychology*, 10, 3069

30. Soler-Gallart, M. (2015-2018). *SOLIDUS: Solidarity in European societies: empowerment, social justice and citizenship*. Horizon 2020. European Commission. <https://cordis.europa.eu/project/id/649489>

31. Solidus Consortium. (2018). *Handbook on fostering solidarity. Successful strategies of public-private cooperation in instilling solidarity practices. Guide for social actors and policy makers*. Horizon 2020. European Commission.

1.3. Komunitatearen parte-hartzea, gizarte esku-hartzerako giltza

Nazioarteko hainbat ikerketa eta erakundek urteak daramatzate esaten herritar guztiak gai publikoetan sartzeari funtsezkoa dela gizartearen beharrei erantzuteko. Gizarte-mugimenduek kultura demokratikoa eskatzen dute, herritarrak ahaldundu eta beren bizi-baldintzei zuzenean eragiten dieten erabakietan sar daitezzen³².

Gai horiek are gehiago nabarmendu ziren pandemiaren ondorioz³³ eta Munduko Osasun Erakundeak ere helburu gisa jarri zuen: *“Sustatzea pertsonen lehentasuna ematen dieten eta komunitatea buru duten ikuspegiak. Horrek konfiantza eta gizarte-kohesioa handituko lituzke, eta, gainera, COVID-19aren ondorio negatiboak murriztuko lituzke azken batean”*, eta, horretarako, irizpide hauek erabiliko lirateke: komunitatea buru duen erantzuna, komunitateen lehentasunak ebidentzien bidez oinarritzea, tokiko gaitasuna eta irtenbideak sendotzea eta koordinazioa sendotzea, erantzunaren kalitatea eta optimizazioa hobetzeko³⁴.

Europako Batzordearen Integrazioarako eta Inklusiorako 2021-2027 Ekintza Planak gure gizarteetan harrera-komunitate gisa duten zeregina aitortzen die migratzaileen elkartei: *“Migratzaileak, sarritan, diasporako komunitateetan sozializatzeke modu desberdinen parte dira EBko estatu kideetan. Funtsezko zeregina izan dezakete harrera-gizarteetan sartzen laguntzeko, inbertsioetan, berrikuntzan eta garapenean laguntzeko, eta, aldi berean, ja-torrizko herrialdeekiko harremana zaintzeko.”*³⁵

32. Boje, T. P. (2017). Concluding Essay: Social Activism Against Austerity – The Conditions for Participatory and Deliberative Forms of Democracy. *Journal of Civil Society*, 13(3), 349–356.

33. Al Siyabi, H., Al Mukhaini, S., Kanaan, M., Al Hatmi, S., Al Anqoudi, Z., Al Kalbani, A., Al Bahri, Z., Wannous, C. & Al Awaideh, S.T. (2021): Community Participation Approaches for Effective National COVID-19 Pandemic Preparedness and Response: An Experience From Oman. *Frontiers in PublicHealth*, 8:616763

34. World Health Organization [WHO] (2020): *COVID-19 global risk communication and community engagement strategy, December 2020 - May 2021: interim guidance, 23 December 2020*. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/338057>

35. European Commission (2020). *Action plan on Integration and Inclusion 2021-2027*. Brussels

Eta lehentasun gisa aipatzen du migratzaileek eta migratzaileen elkar-
teek parte-hartze aktiboa izatea erabaki publikoetan eta haien politika
eta programetan (diseinuan, nahiz inplementazioan eta ebaluazioan),
ahalduntzeko prozesuak izan daitezen eta gizarteratzeko politikak era-
ginkorrakoak izateko eta benetako beharrak islatzeko berme izan daitezen.

Lehentasun horiek «kapital sozialaren» kontzeptuarekin lotzen dira; eta
hori komunitateek eskura dituzten harreman potentzialen eta gizarte-lo-
turen multzoa da, eta hainbat alderdi hartzen ditu bere baitan, hala nola
sareak, arauak, konfiantza eta partekatutako itxaropenak, elkarren onura-
rako ekintza eta lankidetzak errazteko³⁶. Kapital sozialak eragin handiagoa
izan dezan, erakunde edo komunitate baten barruan lotura sendoak izateaz
gain («lotura-kapital soziala»)³⁷, beste erkidego batzuekin sortzeko
gaitasuna ere eskatzen du («gizarte-kapital zubia»), bai eta norberarenak
baino botere-posizio eraginkorragoetan dauden pertsona, erakunde edo
erakundeekin harremanak izateko gaitasuna ere («sarbide-kapital sozia-
la»). Gizarte-erakundeak (elkarteak, elizak, auzoak...) garrantzitsuak dira
komunitate, auzo eta hirietan gizarte-kapitala sortzeko, mantentzeko eta
eragiteko. Alde horretatik, migratzaileen antolakundeek, azterlan ugari-
dioten moduan, kolektibo horretako pertsona jakinen baliabideak eta gai-
tasunak handitzen dituzte, eta, hala, pertsona horiek harrera-gizartean
sartzea errazten dute³⁸.

36. Putnam, R. D., Leonardi, R., & Nonetti, R. Y. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton University Press.

37. Woolcock, M. (1998). Social Capital and Economic Development: Toward a Theoretical Synthesis and Policy Framework. *Theory and Society*, 27 (2), 151-208

38. Álvarez de los Mozos, P. (2013). *Capital social de las asociaciones de inmigrantes. Asociaciones bolivianas, colombianas, ecuatorianas y peruanas en Barcelona, Bilbao, Madrid y Valencia* (Vol. 9). Deustuko Unibertsitatea.

Migratzaileen elkarteetako kideek, sarritan, komunitate gisa definitzen dute beren burua. Esan behar da komunitate kontzeptua, askotan, leku jakin bati lotura izatera mugatu dela, nahiz eta komunitate terminoa interakzioan oinarritutako sare bati ere badagokion³⁹, migratzaileen elkar-teen kasuan bezala. Komunitate horretako kideak ez dira beti auzo edo herri berean bizi, eta batzen dituen identitatea, jatorria, hizkuntza, ego-kitasuna, interes partekatuak eta/edo gizarte-loturak dira, eta horrek bultzatzen ditu mugitzera.

Pertsonen arteko harremanak eraikitze prozesua funtsezkoa da gizarte-mugimenduetarako, ulermen partekatuak, konpromisoak eta ekintza sortzeko⁴⁰. Giza harremanen sareek eta pertsonak komunitateen barruan lotzen dituzten helburu komunek ekintza kolektiborako potentzial handia dute politika publikoko helburuak lortzen laguntzeko, pandemian frogatu den bezala⁴¹. Gizarte-loturak eta harreman-baliabide horiek helburu kolektiboak lortzeko aktibatu edo bihurtuz gero «eraginkortasun kolektiboa»⁴² deritzona sortzen dute, bai eta epe luzean arrakasta izateko aukera gehien dituzten gizarte-arazoei aurre egiteko behar den gizarte-kapitala ere⁴³.

39. Räsänen, A., Lein, H., Bird, D., & Setten, G. (2020). Conceptualizing community in disaster risk management. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 45, 101485

40. Ganz, M. (2010). Leading Change. Leadership, Organization, and Social Movements. In N. Khurana & N. Rakesh (Eds.), *Handbook of Leadership Theory and Practice: A Harvard Business School Centennial Colloquium* (pp. 527–568). Boston: Harvard Business Press

41. Savelli, I., & Morstyn, T. (2021). Better together: Harnessing social relationships in smart energy communities. *Energy Research & Social Science*, 78, 102125

42. Sampson, R. J. (2006). Collective Efficacy Theory: Lessons Learned and Directions for Future Inquiry. In F. T. Cullen, J. P. Wright, & K. R. Blevins (Eds.), *Taking stock: The status of criminological theory* (pp. 149–167). Transaction Publishers.

43. Kaplan, S. D. (2021). Building Relationships, Strengthening Neighborhoods. *Stanford Social Innovation Review*, 19(4), 40–47

1.4. Elkarriketaren zeregina aldaketaren buru izateko

Gero eta eskaera handiagoa dago gure bizitzari (gizabanako eta komunitate gisa) eragiten dioten erabakiak hartzerakoan elkarriketa areagotzeko. Gure gizartearen elkarriketaren zentraltasunak⁴⁴ eragina izan du jakintzaren desmonopolizazioan, hau da, bistan da ez dagoela pertsona guztientzako proposamen eraginkorrak egiteko beharrezkoa den ezagutza sozial eta kultural guztia duen pertsonarik: guztiok eman ditzakegu argudioak gure esperientzia eta baliabide kulturalen bidez⁴⁵.

Azken urteotan gero eta esparru gehiagotan (ekonomikoa, enpresakoa, soziala, zientifikoa) ari dira planteatzen koprodukzioa edo kogenerazioa. Sektore publikoan ere bai, bai gobernuek bai herritarrek elkarriketaren bidez zerbitzu publikoak elkarrekin definitu eta sortzeko aukera duten prozesuari dagokionez, eta herritarren parte-hartzea fase guztietan azpimarratuz: plangintzan, diseinuan, kudeaketan, prestazioan, jarraipenean eta ebaluazioan. Lankidetzak kolektibo hori, pertsonak eragile aktibo izatea ahalbidetzea, funtsezko elementua izan da COVID19aren⁴⁶ krisian osasun publikoa babesteko ahaleginetan; izan ere, malgutasuna eta sentsibilitatea eman die auzotarren eskaerei, eta irtenbide eta balio publiko hobeak sortu ditu komunitate osoarentzat^{47, 48}. Kogenerazio hori gertatu zen tokietan ikasitakoak edozein testuingurutara transferi daitezke eta adierazten dute lankidetzak, elkarri laguntzea eta herritarrek maila guztietan kontuan izatea funtsezkoak direla pandemiaren aurkako borroka arrakastatsua lortzeko, teknologia digitalekin batera, helburu horretarako eta krisien kudeaketaren eraginkortasuna hobetzeko tresna gisa.

44. Flecha, R. (2022). *Gizarte Dialogikoa. Zientzialariek eta herritarrek atsegin eta erabiltzen duten soziologia*. Hipatia Press. <https://hipatiapress.com/index/2023/03/02/gizarte-dialogikoa/>

45. Aubert, A., Flecha, A., García, C., Flecha, R. & Racionero, S. (2008). *El Aprendizaje Dialógico en la Sociedad de la Información*. Barcelona: Hipatia Press

46. Andersen, D., Kirkegaard, S., Toubøl, J., & Carlsen, H. B. (2020). Co-Production of Care during COVID-19. *Contexts*, 19(4), 14–17

47. Zou, Y., & Zhao, W. (2021). Neighbourhood governance during the COVID-19 lockdown in Hangzhou: coproduction based on digital technologies, *Public Management Review*, 24(12), 1914-1932.

48. Ratten, V. (2020). Coronavirus (covid-19) and social value co-creation. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 42 (3/4), 222-231

Hamarkada batzuetatik hona eta azterketa-eremu askotan, komunitate osoarekiko elkarriketan eta elkarreraginean oinarritutako esku-hartzeen gizarte-hobekuntzarako ahalmena eta eraginkortasuna frogatzen duten ebidentziak daude^{49, 50}. Gizartean eragin handiena duten politika publikoek eta esku-hartze sozialek ikuspegi dialogikoa dute, eta hartzaileek beraiek dute protagonismoa. Hau da :

Hartu beharreko neurrien definizioan pertsona horien ikuspegia eta esperientzia barneratzen dira, dinamika burokratikoak apurtu eta pertsonak jasaten ari diren bazterketa-egoeraren aldaketan parte hartzeko dituzten gaitasunak ezagutu⁵¹.

Eraldatzeko eta erabakiak hartzeko prozesu bat aktibatzen da pertsona horien lehentasunen arabera, gainerako gizarte-eragileekin irekitako elkarriketa-prozesu baten bidez⁵².

Elkarriketan eragin soziala duten ebidentzia zientifikoak sartze dira⁵³.

49. Arnkil, T.E., & Seikkula, J. (2006). *Dialogical meetings in social networks*. London-New York: Karnac.

50. García-Carrión R., López de Aguilera G., Padrós M. & Ramis-Salas, M. (2020) Implications for Social Impact of Dialogic Teaching and Learning. *Frontiers in Psychology*. 11, 140

51. Brown, M., Gómez, A. & Munté, A. (2013). Procesos dialógicos de planificación de los servicios sociales: el proceso de cambio en los barrios de La Milagrosa y La Estrella (Albacete). *Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, 2013, vol. 17, num. 427.

52. Munté Pascual, A., & Vicente Zueras, I. D. (2012). El “Sueño de Barrio” ¿Un nuevo modelo de Trabajo Social?. *Revista Katálisis*, 15, 254-261.

53. Flecha, R. (2022).

---

02. Metodologia

Ikerketaren diseinu metodologikoak, datu kualitatiboak bildu eta aztertu ditu eta 14 elkarriketa ditu migratzaileen elkarteekin (horietako bat, 23 elkarte biltzen dituen federazioa da) eta komunitate erlijiosoekin, 2 elkarriketa administrazio publikoko arduradun teknikariek eta eztabaida komunikatiboko talde bat migratzaileen elkarteek pandemian hasitako jarduera solidarioen onuradunekin.

Ikerketaren komunikazio-metodologian kokatzen da azterlana. Norabide horretan sartzen dira baterako hausnarketa eta ikertutakoek ikerketa-prozesu osoan parte hartzea, ikerketa honetan bezala ikerketa-taldeko kide izanez. Horri esker, ikertutako komunitateen ahotsak kontuan izango direla ziurtatzen da ('ikerketako objektu' soil izan ordez), gizarte-erabilerako emaitzak lortzeko eta gizartearentzako garrantzitsua izango den ezagutza zientifikoa sortzeko⁵⁴. Ikuspegi horretatik, funtsezkoa da ikertzaileen eta parte-hartzaileen arteko elkarriketa; izan ere, honako premisa honetatik abiatzen da: pertsona guztiek dute hizkuntzarako eta ekintzarako gaitasuna⁵⁵, pertsonak gizarte-eragile eraldatzaileztat hartuz eta maila epistemologiko berean kokatuz. Komunikazio-metodologian ez dago interpretazio-hierarkiarik, eta, horri esker, ikertzaileek eta parte-hartzaileek baldintza berdinetan parte har dezakete ezagutza berriak sortzeko⁵⁶.

54. Puigvert, L., Christou, M., & Holford, J. (2012). Critical Communicative Methodology: including vulnerable voices in research through dialogue. *Cambridge Journal of Education*, 42, 513–526

55. Flecha, R., Vargas, J., & Dávila, A. (2004). Metodología comunicativa crítica en la investigación en ciencias sociales: la investigación Workaló. *LanHarremanak-Revista de Relaciones Laborales*, (11).

56. Gómez, A., Padrós, M., Ríos, O., Mara, L.-C., & Pukepuké, T. (2019). Reaching Social Impact Through Communicative Methodology. Researching With Rather Than on Vulnerable Populations: The Roma Case. *Frontiers in Education*, 4.

2.1. Partaideak

Ikerketako partaideak, alde batetik, Euskadiko hiru lurraldeetan dauden migratzaileen edo komunitate erlijiosoen elkarteak dira. Kontuan hartu dira jarduten duten lurralde-irizpideak, entitateen jatorrizko herrialdeen aniztasuna eta talde ahulen edo gutxi ordezkatuaren parte-hartzea. Bestalde, Bizkaiko bi udaletako gizarte ekintza eta immigrazio zerbitzuetako bi arduradunek hartu dute parte, migratzaileen elkarteekin batera aritu baitziren zerbitzuak ematen. Azkenik, Euskadin familiako erreferenterik ez duten gazteek parte hartu zuten eztabaida-taldean, pandemian egoitzarik gabe egon eta migratzaileen elkarte baten laguntza jaso zutenak.

Ikerketako partaideak	
Bizkaiaiko Amazigh elkarte - Agharas	Asociación Guine Vizcaya
Asociación de cooperación al desarrollo de mujeres Kongovascas FAMEK ELKARTEA	Asociación Haldi Fotty – Debatimos y acordamos
Euskal Herriko Nepaliar Komunitatearen Elkarte EUSKONEPAL	Asociación Oodua Progressive Union – Yoruba y amigos de Yoruba en el País Vasco
Emakume etorkinen elkarte "Malen Etxea"	Bizkaiko Etorkinen Federazioa - FEDAI B
Asociación de Mujeres Saharauis en el País Vasco – La Liga	Errumaniako Eliza Ortodoxoa, Bilbo
Euskadiko profesional atzeritarren elkarte - Prestaturik	Barakaldoko Udaleko Gizarte Ekintza Saileko teknikaria
Bizkaiko Senegaldarren elkarte - Teranga	Bilboko Udaleko Lankidetzta, Bizikidetzta eta Jaiak Saila
Asociación Diáspora Saharaui en Bizkaia (DISABI)	EAEn familiako erreferentziarik ez duten gazte migratzaileen taldea
"Chile Lindo" elkarte, folklore taldea	

Elkarriketak aukeratzeko, honako irizpide hauek izan dira kontuan:

- Pandemian laguntzeko ekimen malguak eta eraginkorrak garatu izana azkar.
- Erakundeen kasuan:
  - Migratzaileen elkartea izatea.
  - Barne-demokraziarako mekanismoak izatea: buruzagitza banatuta izatea, ekintza jaso duten pertsonen ekintza horri buruz erabaki ahal izatea edo erakundearen antolaketa- eta erabaki-espazioetan zuzenean inplikatu izana, boluntarioak sustatu izana.

2.2. Datuak bildu eta aztertzea

Erdiegituratutako elkarrizketak egin ziren partaideekin, helburu hauekin: batetik, Euskadiko pertsona migratzaileen erakundeek pandemiaren ondorioei aurre egiteko garatutako elkartasun-jarduerak ezagutzea; eta, bestetik, gizarte-kohesiorako eta gizarte-desberdintasunak gainditzeko eragin handiena izan zuten elementu komunak identifikatzea.

Gidoiak eta elkarrizketak egiteko, migratzaileen kontraste-talde bat izan genuen. Pertsona horiek datuak biltzen eta aztertzen ere lagundu zuten; hau da, ikerketa-prozesu osoan parte hartu zuten, aurretik deskribatutako ikerketaren komunikazio-orientazioari jarraituz. Elkarrizketatutako pertsona guztiek dokumentu honen bertsioak ikusi zituzten eta horri buruzko ekarpenak adierazi zituzten.

Datuen azterketa inductiboa egin zen, eta bi alderdi aztertu ziren: batetik, «alderdi baztertzailleak» (hau da, elkarteen elkartasun-ekintzetan arreta eta esku-hartzea zaildu zuten oztopoak), eta, bestetik, esku-hartzeetan identifikatu ziren «alderdi eraldatzaileak» (gizarte-bazterketa eta biztanleria ahulen bereizkeria gainditzeko edo konpontzen laguntzen duten elementuak).

2.3. Alderdi etikoak

Egin dugun ikerketa osoak Europako Batzordearen norabide etikoak errespetatzen ditu (*Ethics Review of the European Commission. FP7, 2013*). Horregatik, eta parte-hartzaileen pribatutasunerako eskubidea babesteko, informazioaren tratamendua printzipio horiei jarraituz egin da prozesu osoan. Parte-hartzaileei ikerketaren asmoaren, anonimatua eta azterketaren borondatezko oinarriaren berri eman zitzairen. Parte-hartzaileek baimen informatua eman zuten ikerketan parte hartzeko.

---

03. Emaitzak

Egindako analisiaren emaitza nagusiek adierazten dute, alde batetik, elkartasun-ekintzak antolatzekeko oztupoak identifikatu direla, eta, bestetik, migratzaileen elkarteek erantzun eraginkorra ematea ahalbidetu duten alderdi eraldatzaileak daudela, hala nola:

- a aurrez laguntzen esperientzia izatea;
- b komunikabide berriak izatea, antolatzeke;
- c beste erakundeak iristen ez diren tokietan aritzeko sare informalak ezartzeko gaitasuna;
- d komunitatean mugitzeko eta antolatzekeko gaitasuna;
- e berdinen arteko laguntza;
- f administrazioarekin lankidetzak;
- g pertsonen alderdi espiritual eta erlijiosoa kontuan izatea; eta
- h parte-hartzekeko zentzua sortzea.

Gainera, migratzaileen elkarteek egin zituzten gizarte-laguntzako esku-hartzeak identifikatu ziren, eta sailkatu ere bai aztertutako gizarte-laguntza mota arruntenen arabera⁵⁷:

57. Wills, T.A. (1991). "Social support and interpersonal relationships". In Margaret, Clark. *Prosocial Behavior, Review of Personality and Social Psychology* 12: 265-289.

«**babes informatiboa**»: informazio erabilgarria edo orientazioa eskaintzea.

«**babes instrumentala**»: babes ukigarria ere esaten zaio, neurri materialagoak dira edo zerbitzu eran egiten direnak.

«**pertenentzia babesa eta babes emozionala**»: enpatia, kezka, afektua, konfiantza, onespina, intimitatea, gizarte pertinenentzia zentzua ematea (adibidez, partekatutako jardueretan parte hartzea, hala nola babesteko lehen prestazio kolektiboan):

1. taula Aztertutako migratzaileen elkarteek emandako babes motak

Babes sozial informatiboa

Osasun neurriak itzuli migratzaileen hizkuntzetara

COVID-19a azaldu eta aholkuak emateko bideoak egin migratzaileen hizkuntzetan

Erosketa-txartelak tramitatu eta auzoetako adinekoei lagundu

Jatorrizko herrialdeetara informazioa eta aholkuak igorri

Logelak eta etxeak aurkitu eta eskaini

Lan-aholkularitza

Tramiteak linean egiteko eta agiriak internetez berritzeko orientabideak

Babes sozial instrumentala	Janaria eta arropa banatu
	Dirua bildu, hildakoak aberriatzeko
	Jatorrizko herrialdeetara dirua igorri
	Maskarak erosi, egin eta banatu komunitatean eta jendeari, oro har
	SIM txartelak erosi, Interneten sartu ahal izateko
Pertinentziako babes soziala eta babes sozial emozionala	Elkarteetako bazkideei kuotak eten
	Laguntza behar zuen jendearen eta laguntza ematen zuten erakundeen arteko bitartekaritza
	Kalean bizi ziren gazteei lagun-egitea (*lagun-egite horren bidez beste kategoria batzuei dagozkien gizarte-babes mota batzuk ere eskaini ziren: gaztelania-eskolak eman, kultura-jarduerak, dokumentazioa itzuli, etab.).
	Komunitateko pertsonei telefono-deiak (babes pertsonalerako, beharrak hautemateko, etab.).
	Genero-indarkeriaren biktimei lagun-egitea
	Klase birtualak haurrei ama-hizkuntzan edo komunitatekoan
	Kultu-zerbitzuak eta babes espirituala eman

Ondoren, emaitzak daude zehatz azalduta. Emaizta horiek agerian uzten dute elkarreetako kideek elkarrearen eskura jarri dituztela beren ezagutzak, eta harremanak edo baliabideak mobilizatu dituztela laguntza horiek modu eskuzabalean eman ahal izateko, gastuak finantzatzeko dirua jarri eta, sarritan, lan hori lanorduz luzeen (funtsezko langile gisa) ondoren eginez.

3.1. Elkartasun-ekintzak antolatzeko oztopoak

Hasieran, zailtasun nagusietako bat boluntarioen antolaketa eta abian jarri beharreko ekintzak izan ziren hainbat arrazoiengatik, besteak beste: ziurgabetasunari eta kutsatzeko beldurrari aurre egin beharra zegoelako, mugitzerik ez zegoelako edo poliziak atxilotzeko beldurra zegoelako.

Beste zailtasun bat ere hauteman zen: beti ezin zitzaion guztiari erantzun, laguntza-eskaera handia baitzen. Baita administrazioak arreta murriztu zuelako ere, eta horrek eragina izan zuen bai entitateetako kideengan, bai beharrak zituzten pertsonengan, orain erreferentziako pertsona eta komunitateetara jotzen baitzuten:

“Lehen hilabete behar zuen zerbait behar bazenuen, pandemia garaian hiru, lau, bost hilabete... behar ziren, asko luzatzen ziren epeak eta informazioa eskuetatik joaten zitzaigun... dena zaharkituta geratzen zen. Astebeteen zaharkituta geratzen zen.”

(2. elkartea)

Arreta publikoko zerbitzu askoren itxiera presentzialarekin eta jarraibide eta informazio aldakorarekin batera, pertsona askok pairatzen duten eten digitala gehitu zen, laguntza-eskaera handituz eta orientatzeko eta laguntzeko gaitasuna zailduz, izapide guztiak on-line bihurtu baitziren.

Ekintzarako beste oztopo bat elkarteetako kide askoren hauskortasun ekonomikoa izan zen (pertsona asko lanik gabe geratu ziren, edo oso egoera larrian), eta horrek, aldi berean, erakundeek beharrei erantzuteko zuten ahalmen ekonomikoa murriztu zuen (dohaintzak antolatu zirenean diru-bilketa kudeatzeko zailtasunaz gain)..

“Bazen jendea zer gertatuko zen ez jakitearen beldur zena, ziurgabetasunari aurre nola egin ez zekiena, lana galtzeko beldur zena, egoera berrian nola biziraun ez zekiena, guk baino okerrago pasatu dutenei nola lagundu ez jakitearen beldur zena.”

(13. elkartea)

Adierazten da faktore ekonomiko horrek desberdintasun handiagoa sortu zuela, eta eten bat sortu zuela gaitasun ekonomikoa —eta erakundeen laguntza— zuten eta ez zuten elkarteen artean; elkarteek ahalegin handiak egin behar izan zituzten lanean jarraitzeko eta hori gertatu zen migratzaileen elkarte gehienetan ere.

Bestalde, beste antolamendu-oztopo bat mugak ixtearen ondorioa izan zen; izan ere, erakundeekin eta jatorrizko herrialdeekin harremanak konplexuagoak ziren edo ia ez zegoen harremanik, eta migratzaileen elkarteetan ezintasuna zuten hildakoen aberriratzek kudeatzeko edo lan-kidetza-jarduerak egiteko:

“Egoera ez da erraza edozer gauza igortzeko. Zaila da dirua igortzea. Pandemian gauza asko genituen jasota: oinetakoak, botikak, pixoihalak eta askoz gehiago... Oraindik ere badugu zerbait, baina ezin ditugu igorri. Itsasontziz bidaltzen genituen eta ontziak geldirik zeuden eta gauzak bidali beharra genuen. Oso zaila izan zen bidaltzea [...]. Gauzak gordetzeko toki bat ere behar dugu, gauzak prest izateko bidali ahal daitezkeenerako edo norbait datorrenerako.”

(8. elkarte)

Azkenik, elkartasun-ekintzak antolatzeko beste faktore baztertzailerako bat aurreiritziak izan ziren batzuetan, hala nola migratzaileak laguntzak baino jasotzen ez dituzten pertsonatzat hartzea, agentzia-gaitasuna balio-gabetuz (hau da, pertsona bakoitzak bere potentziala garatzeko eta bere kabuz erabakitzeko eta jarduteko dituen baliabideak):

“Hemen afrikar ikusten zaituzte, nor zaren esaten dizute, eta zer gaitasun duzun, zer aukera dituzun; izan ere, sartzen zaren bulego guztietan lanean ari direnek galdetzen dizute: ‘laguntzak kobratzen ari zara?’. Ulertzen duzu? Hori ez da esan beharrekoa, zuk zer den jakin behar duzu galdetu aurretik, ezer baino lehen, ezta?”

(7. elkarte)

Bazterkeria eta arrazakeria egoera horiek jasan zituzten etxerik gabeek ere:

“Kalean zaudenean jendeak gaizki begiratzen dizu, hor zaude eta aurreiritziak dituzte, gaizki begiratzen dizute arropa garbirik ez duzulako. Ez da zuk nahi ez duzulako, baizik eta ezin duzulako eta hori guztia. Ezin duzu inor ezagutu, ezin zara ezertaz enteratu apur bat ere. Mota guztietako jendearekin egin dezakezu topo eta zerbait txarragoa gertatzeko aukerak dituzu. Kalean bazaude, ez duzu babesik aurkitzen, laguntzarik, norekin hitz egin... gaizki pentsatzera bultzatzen zaitu, pentsamendu negatiboak izaten hasiko zara eta horrelako gauzak. Kalean zaude, euria ari du, ez duzu afaltzeko ezer, afari

bila irteten zara, busti egiten zara. Hemen azpian dagoen frontoian egiten genuen lo eta poliziak seietan esnatzen zaitu, jendeak kirola egin nahi duela esaten dizu. Goizeko seietan jaikitzeke esaten dizute eta zer egiten duzu, bueltak eman, aspertu egiten zara eta bueltak ematen hasten zara, eta kito, egun osoa. Gainera, lehenengo lau hilabeteetan ezin duzu inolako erroldarik izan, ikastaroetan eta ezertan izena emateko.”

“Eta baldin baduzu ere, dena itxita dago. Ikastaroekin jendea urrunetik ikasten hasten da, baina kalean bazaude, nola ikasiko duzu urrunetik? Ez dut jatekorik eta ordenagailua behar da, internet...”

“Wifirik ere ez dugu.”

(1. eztabaida taldea)

Oztopo horietako askoren aurrean, elkarteetako kideen ahalegin handia eta dedikazioa nabarmentzekoak izan ziren, askotan beren egoera pertsonal eta familiarraren aurretik jarritz, ordu asko eskainiz, espazio askotara deituz eta bertara joanez, eta harreman posible guztiak mugituz; hala gertatu zen jarraian ikusiko ditugun elkartasun-jarduerak eragin zituzten faktore eraldatzaileekin ere.

3.2. Antolatzeko komunikabide alternatiboak

Urruntze sozialarekin ere gutxitu egin ziren elkarte horien komunikazio bide eta lotura nagusiak. Presentzialtasunik ezak kide askoren gogoari eragin zion, baina WhatsApp taldeen bidez (elkarteen komunikazio kolektiborako tresna nagusia) eta telefonoz eta bideo-deiez ordezkatu nahi izan zen, komunitateko pertsonekin harremana ez galtzeko. Hala, gogo-aldate apalagoa zuten pertsonak animatzeko euskarri eta erreferentzia izan ziren. Baina baita laguntza eskatzeko eta zer behar zen galdetzeko ere, elkarteko kideen artean autoantolaketarako eta autogestiorako guneak sortuz.

"Egunero deitzen hasi gara. WhatsAppeko bi talde ditugu, 300 lagun inguru ditugu. Horietatik zenbaki bat hartu eta deitu egiten genion edo idatzi eta hasi: 'Zer moduz?' 'Nola zaude?' 'Zer moduz zure familia?' Horrela hasi gara jakiten arazorik zuten, zailtasunen bat. Eta aldi berean, jendeak idazten zigun esanez zerbait behar zuten pertsonak zeudela, eta gu laguntzeko prest egoten ginen. Horrela mantendu dugu elkarrekin harremana."

(15. elkartea)

Denek ez zituzten komunikatzeko tresna horiek edo ez zekiten erabiltzen, eta aplikazio ohikoagoak bilatu ziren eta ahalegin handia egin zen kideen artean elkarri laguntzeko. Komunikazio-tresna horiek barneko komunikabide gisa erabili ziren batez ere, elkartzerik ez zegoenez ahuldu zitezkeen loturak indartzeko eta laguntza antolatzeko. Kanpoko komunikazioa edo komunikabideetan oihartzuna izatea ez zen gure xedea (deitu ere ez genien egin), eta ez zen erakundeen lehentasuna izan:

"Ez genion lan egiteari utzi. Ez gara albistegietan irten, telebistan ere ez, ez duzu zaratarik egiten. Gure eragin soziala egiazkoa da, egunero ari baikin lanean atea itxita, konfinamenduko egun guztietan."

(9. elkartea)

3.3. Aurreko esperientziaren eragina laguntza eskaintzeko gaitasunean

Migratzaileen elkarten antolakuntza-erantzunaren giltzarrietako bat da horietako asko dagoeneko gizarte-ekintzak edo elkartasun-ekintzak egiten ari zirela beren komunitateentzat, eta ahalegina egin zen ekintzak beste egoera batera egokitzeko: konfinamenduak, gizarte-urruntzea, kutsatzeak eta abar zeuden egoerara egokitzeko. Oinarrizko beharrak asetzea eta harrera egitea lehenetsiz eta indartuz. Beste erakunde batzuek ekimen berriak egin zituzten, normalean egiten zituztenak ez bezalakoak, baina guztiek nabarmentzen dute beste erakunde eta instituzio batzuekin aurrez sarean lan egin izanaren ikaskuntzak eta esperientziak, elkarrekin lan egiteak eta ezarritako konfiantza-harremanek aukera eman zutela sortzen ari ziren arazoei erantzun bateratua eta azkarra emateko, baliabideak optimizatuz eta utziz. Ildo berean, erakunde batzuek aipatzen duten beste elementue-tako bat da aurrez elkarrekin indartzeko programetan parte hartu zutela:

"Sekulako laguntza jaso genuen, tresnak, ikaskuntza... Ikasten dugu eta lan-metodoan sartzen duzu eta gero jarraitu egiten du. Barne-antolakuntzarako errazagoa izan da, elkarrekin indartzeko lantegiak egin izana. Eta elkarrekin dinamika horretan sartzea hasieratik. Dena koordinatuta zegoen ala ez. Elkarrekin ikustea ere bazen, tripak ikustea. Elkarrekin mekanismo guztiak koordinazioan ziren ikustea, dena ondo dagoen ala ez."

(1. elkarrekin)

Azpimarratu da, aurreikus ezin daitekeen eszenatokia izan arren, esku hartzeko moduak ez zirela hain ziurgabeak, aurretik ikasitakoa eta landutakoa abian jarri eta aplikatu baitzen. Barneratuta zegoen lan- eta lankidetzaredua eta jakinduria azaleratu zituen larrialdi-egoerak:

"Aurrez eginda geneukan lana, erakundearen eta elkarten arteko sare txikia, erabilgarria izan zen, pandemian komunikazio errazagoa ehuntzen hasi baikinen. Uste dut aurrez landuta zegoelako gertatu zela hori, landu ez baduzu, are okerrago zaude."

(Gizarte esku-hartzeko teknikaria, 1)

“Une desberdinak marka ditzakegu: aurretik, bitartean eta ondoren. ‘Aurretik’ bazen egindako lana, erreferentziako puntu bat, elkarriketarako eta trukerako puntu bat, ondorioz, elkar aitortzen genuen eta konfiantza zegoen. Horri esker errazagoa izan zen lankidetzat eskatzea eta kontuan izan zuten haiengana ez genuela soilik jo larrialdiagatik, beharregatik, arazo bat berehala konpontzeko, izan ere aurrez ere kontuan genituen. ‘Bitartean’ uste dut baliabide publiko mota horretan sartzeko eskubidea zutela sentitu zutela, aitortutako gizarte eragile gisa, egituratu eta sartu egin zen esku-hartze mota hori aurrez dagoeneko garatzen zen programan. Eta ‘ondoren’ ere garrantzitsua da, osasun-larrialdi handiena amaitu eta irteten hasi ginenean; kiroldegiak hustu egin ziren eta jendea irten egin zen eta artatutakoak ez ziren kalean utzi berriro, ez zen berehala ahaztu lankidetzat guztia, ‘bitartean’ ere aprobetxatu baitzen denbora pertsona horien diagnostikoa egiteko: galdetu egin zitzairen, bakoitzaren egoera, interesak eta ondorengo beharrak galdetu zitzaizkien”

(Gizarte esku-hartzeko teknikaria, 2)

Era berean, azpimarratu behar da, migrazio-prozesuak, jatorrizko herrialdeetako gatazka- edo pobrezia-egoerek eta gure gizartean beste krisi batzuei aurre egin beharrak emandako taldeko eta bakarkako aurreko esperientziari eta hobetzeko jarrerari esker elkarri laguntzeko sareak eta hobetzeko gaitasun askoz handiagoa izaten lagundu dutela:

“70eko hamarkadatik gure herriek pobrezia, gosetea, diskriminazioa, gerrak... bizi izan dituzte. Gerrarik ez balego ez geundeki hemen, gure beharrak ase nahian eta elkartasunezko eta laguntzeko ekintzak abian jartzen, ez zen beraz horrelako zerbait egiten genuen lehenengo aldia. Guretzat, pandemia besteak bezalako krisi bat da. Dena prestatu dugu pandemiari aurre egiteko eta gure aurreko esperientziei esker da eta hemen gaudelako ere bai. Eta beste erakundeekin laguntzarekin, gure komunitatea ongi mantendu ahal izan dugu.”

(3. elkarte)

3.4. Administrazioak edo beste erakundeak iristen ez diren tokian aritu

Elkarrizketetan gehien aipatu zen elementuetako bat bestela laguntzarik jaso gabe geratuko ziren edo oso berandu jasoko zuten pertsonengana iritsi ahal izatea izan zen. Migratzaileen elkarteek funtsezko gizarte lana egin dute; hasteko, ez zuten baldintzarik eskatu laguntza eskaintzeko eta, bestalde, sare informalak sortu zituzten laguntza nork behar zuen hobeto jakiteko (ez soilik oinarrizko beharrak, baizik eta lagun-egitea ere bai):

“Gu gabe jendeari ez zitzaion laguntza iritsiko, behar dutenek oro har ez baitute hemengo inor eta ezer ezagutzen, migratzaileen unitate batean sartuta ez bazaude.”
(3. elkarte)

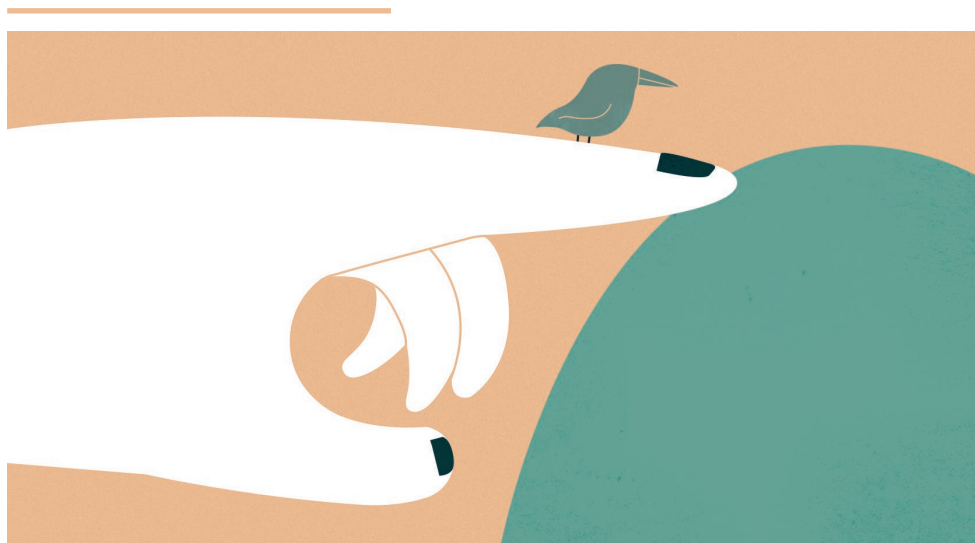
“Gobernuak denoi laguntzeko modu guztiak izaten ditu kontuan. Gobernuak norbaitekin asmatzen ez duenean sartzen gara gu, guk babesten dugu, baztertuta senti ez dadin. [...] Pertsonak ezagutzea lagungarria da, pertsona bati zer gertatzen zaion ez badakizu, ezin diozu lagundu. Jakin beharra duzu, gobernuak ezin du mundu osoa ezagutu paperen bidez, baina garrantzitsua da pertsona ezagutzea, errealitatea ikustea, zer daukan ikustea eta hori jakitea.”
(6. elkarte)

“Ez zen horrenbeste jenderengana iritsiko. Gezurra dirudi, baina elkarte txikiek egiten dute lan gogorra, laguntza eskatu behar den tokira ez lirateke asko eta asko iritsiko, elkarte txikiengatik ez balitz. Elkarte txikiek bidea erakusten dute, jendea ongi informatzen dute, dena gertuagokoa da.”
(11. elkarte)

Inor atzean ez uzteko funtsezkoak izan ziren gertutasuna, konfiantza, gizarte-harremanak sortzea, bizkortasuna eta horizontaltasuna:

“Etorkinen elkarteek kaleko lanaren zati bat dute, erakunde handiek ez bezala. Guk hori uste dugu beti. Bada aurretik egiten den lana, jaso egiten da, erakunde handiak ez dira iristen zati batera: kalera.”
(12. elkarte)

“Laguntzarik garrantzitsuena gure inguruko pertsonena izan da, batez ere elkarreana, hemen ez baitugu familiarik. Bide zuzena erakutsi eta gu trebatzeko balorea izan zuten. Laguntza ez da soilik janaria ematea edo zerbait erostea. Trebatzen banauzu, hori da garrantzitsuena. Etxebizitzan alorrean ere laguntzen gaituzte, lehen kalean bizi baikinena.”
(1. eztabaida taldea)

3.5. Komunitatean mugitzeko eta antolatzeko gaitasuna

Egindako esku-hartzeetan erantzun bizkorragoa eta burokratizatu ga-bea dago. Behar bat sortu eta irtenbidea bilatzen da berehala, ahalik eta azkarren koordinatuz beste erakundeekin eta agertzen ari diren araudi eta adierazpenetara egokituz. Migratzaileen elkarteek aitortzen dute aritzeko aukera mugatuak dituztela; baina gizarte larrialdia duen pertsona batentzako sartzeko erraztasuna izatea funtsezkoa izan zen laguntza emateko:

"Elkarteak batzuetan elkarren oso gainean egoten gara laguntzeko, elkar ezagutzen baitugu. Elkar ezagutzen dugu eta bakoitzak badaki zer egiten ari den helmugan. Orduan jakingo dugu arazoren bat dagoen eta nori deitu behar diogun."

(10. elkarte)

Aurrez zeuden erakundeen arteko lana areagotu eta finkatu egin zen pandemiaren eta elkartasunezko jarrerak sortu ziren:

"Federazioko elkarteak elkarrekin harremanetan geunden. Bakoitza zer egiten ari zen eta bakoitzak zer behar zuen zekiten. Ez genuen sare gehiago sortu, Federazioa geneukalako; sare gehiago duzu kanpoan. Aspalditik ditugu loturak."

(2. elkarte).

Jatorriko lurraldeetako talde eta erakundeei migratzaileek (beren baliabideekin eta esperientziarekin) egindako ekarpena ere aipatzen da. Batez ere komunitatearen antolakuntzan, oinarrizko lanean eta komunitatearen dibertsitate, aniztasun eta potentzial guztia izatean. Hala nabarmendu zuten elkarte batetik:

"Elkarte honek biltzeko ohitura du xede politikoak edo kirolekoak lortzeko, antolatzeko gaitasun handia du, baina gizarte ekintzaren alorrean ez du oinarriko esperientziarik. Eta gure herrialdeetatik dakarkiguna eman dugu, denok dakigu gehiago edo gutxiago auzoan ura nahi baduzu, auzokoarekin bat egin eta ura eskatu behar duzula... Erakundeetatik ez zaigu ezer etortzen, komunitatean konpontzen ohituta gaude eta uste dut erakundeek hemen izan zuten krisian ekarpen hori egin genuela, komunitateko lana."

(14. elkarte)

3.6. Berdinen arteko laguntza

Antolatzeko modu horizontalek eta oinarrizko egitura batzuetatik abiatuta, autoantolatzeko, mobilizazio azkarrerako eta egokitze gaitasun handiko potentziala sortu zuten eta une bakoitzean behar zenaren tokiko ezagutza (edo komunitatearena) zegoen:

“Gizartetik kanpo geratzeko arriskuan dauden pertsonengandik garatutako elkartasuna garrantzitsua da, ideia berriak ekartzen baitituzte, gauzak beste ikuspegi batetik ikusten dituztelako.”

(9. elkartea)

“Balio handia da, izan ere, zuk gaurko, biharko eta etzirako jana baduzu, eta gaurko ez duen norbait ikusten duzu, partekatuta ongi dago, eta ongi egindakoa ezin da ukatu inoiz. Gaur edo bihar zuri itzuliko dizu. Pilota paretara botatzea bezala da, zuregana dator. Hori da nahi dugun pentsaera, gaur okerrago egon, bihar hobeto egoteko.”

(10. elkartea)

Elkarteetatik askotan aipatu dizkigute laguntza behar zutenak hirugarren batzuei laguntzen jardun zirela. Laguntzeko giro hori transmititu egiten zen eta elkarteek ikasi egiten zuten elkartasun-eredu horietatik:

“Elkarteko emakumeok ere bagenuen behar hori. Kide batzuek ez zuten lanik, beste batzuk bajaran zeuden, baina lehenengo besteei lagundu behar zaiela esan dugu. Laguntzen duen emakumeak ere arazo ekonomikoak zituen, familia, gehienek seme-alabak zituzten, baina norbere buruaz ahaztu eta besteengan pentsatu dute.”

(13. elkartea)

Elkartasun-portaera horien ondorioz, are premia handiagoa zuten pertsonengan pentsatu zen, eta ez bakarrik jatorrizko edo erreferentziazko komunitatekoengan, baita beste ingurune batzuetakoengan ere (lankideak, pisukideak, auzotarrak, etab.) eta elkarteek horiei ere erantzuna eman zieten. Arazo larriak zituzten beste pertsona batzuen egoerari buruzko informazioa eman zuten pertsonen egoera asko aipatzen dira; pertsona horiei laguntzeko laguntza jasotzeari uko egin zionik ere izan zen:

“Nik laguntza eskaini nienean, okerrago zegoen bikote bat ezagutzen zuten eta orduan laguntza bikoitza egitea esan nuen.”

(2. elkartea)

"Nik harremanen zerrenda hartu eta deitu nienean, laguntza behar zuten pertsona horiek; beste batzuekin harremanetan jartzeko aukera ematea ere laguntzea da. Egoera zailean egon eta beste pertsonen gogoratzea, hori laguntzea da, laguntza handia da."

(5. elkarte)

Ikusten denez, migratzaileen elkarteek ez zieten laguntza komunitateko pertsonen bakarrik eskaini, baizik eta ohiko lotura-saretik kanpoko pertsonen ere bai. Era berean, elkarteetako kide askok, elkarteetan parte hartzeaz gain, herritarren elkartasun-sareetan ere parte hartu zuten beren auzo edo herrietan:

"Azkenean berdin dio hemengo bat kutsatzea, egunen batean topo egingo dugu, beraz, ahal duguna egin dugu, banatu egin ditugu [maskarak] eta denak babestu"

(5. elkarte)

"Beharbada zerikusia izan zuen zure elkarte mugitzen ikusteak, orduan ni ere mugitu nintzen... 'kutsatu' egin ginen. Hemen nagoenez, beste elkarte horretan ere emango dut izena. Elkartasun-espiritua aktibatu zen, gehiago mobilizatu ginen."

(1. elkarte)

Aipagarria da berdinen arteko erreferenteak sortu eta sustatu direla, lehen zailtasun, bazterketa edo bereizkeria egoera beretik pasatu baitira, gainditu ahal izan dute eta, aldi berean, taldean antolatu dira eta elkartasun ekintzen buru dira orain:

"Gu psikologikoki azaltzen saiatzen gara iritsi berriei: 'Laguntzen ari den horrek ere laguntza behar du. Zuek baino bi egun lehenago iritsi eta laguntzen ari da.' Hori ere lagungarria da gauzak hobeto joateko. 'Bihar hura bezala egongo zara, orain ibiltzeko gai den hura bezala.'"

(1. elkarte)

"Guk etorkinen elkarte sortu genuen, etortzen den jendeak guk pasa genuena pasa ez dezan. Hori argi dugu. Nik aulki batean egin dut lo, zubi baten azpian... Baina iristen denak hemen nagoela jakin dezan nahi dut, nirekin hitz egin dezakeela, konfiantza osoz, eta eskaini dakiekeen tokira eraman dezaket."

(12. elkarte)

"Pertsona bakarra ez dela ezer ikasi dugu, mundu honetan jendeak jendearekin lankidetzan aritu behar du bai ala bai. Ikasi dugu, halaber, pertsona batek egiteko gogoia duenean, egiteko gogoia duen jendea izango duela, nahi duzun hori egiten laguntzeko."

(7. elkarte)

3.7. Administrazioarekin lankidetza

Krisiari esker gizarte-erakundeek eta sektore publikoaren arteko lankidetza azkartu edo hasi ahal izan zen, eta pertsonen beharrak asetzeari lehentasuna. Elkartasunean oinarritutako lankidetza-berrikuntza gisa ere ikusten da, eta horrek kudeaketa publikoaren eredua aldatzea ekar lezake:

“Argi ikusi genuen inoiz baino gehiago behar genuela komunitatea. [...] Geure elkarteek esaten ziguten ‘aizue, hau eskaintzen dut, nola egin dezakegu?’ eta alderantziz ere bai, guk kasu bat genuen, ‘Kongoko elkartera deituko dut, norbaitek zera esan baitit... Ea laguntzerik duten’ bat batean, beharrezkoa zen lankidetza publiko-pribatua? Gure lanak berezkoa du hori, baina pandemiak bai ala bai esan zuen. Eta orduan, ikuspegia aldatu zen. ‘Eskari hau da, ea elkarte hau zer egiten ari den...’ esaten zen eta alderantziz, elkarteak ere gurekin harremanetan jartzen ziren. Administrazio publiko askoz irisgarriagoa ginen.”

(Gizarte esku-hartzeko teknikaria, 1)

Lankidetza sakonago horiek hasi arren, aipatu da zerbitzu batzuk aldatzeko aukera pandemiaren unerik konplexuenetara soilik lotu zela batzuetan, hau da, une jakin bateko premia zehatz batera, eta ez egiturazko sistema aldatzera. Beste alde batetik, erakunde batzuek ere adierazten dute lankidetza hori ez zela beti gertatu, besteak beste, administrazioen laguntzak bideratzeko informaziorik ez zegoelako, etxebizitzetan pilaketa larrian egoteari (osasunarentzako arriskuarekin) erantzunik edo irtenbiderik eman ez zitzaiolako eta lan-planteamendu bateraturik eta hurbilekorik ez zegoelako.

3.8. Dimentsio espirituala eta erlijiosoa

Nabarmendu zen beste alderdi bat pertsonen dimentsio erlijioso eta espirituala izan zen, esku-hartze sozial beraren dimentsioa, azken finean. Honako kasu honetan komunitate musulmanen laguntza izan zen, Ramadanaren hilabetearen etxerik gabeko pertsonak kiroldegietan hartzeko ekintzan protagonista izateko, orientazio eta laguntza espiritualean zein osasun-orientazioen transmisioan:

"Konfinamendurik gogorrean izan zen Ramadana, horrek hainbat zentzutan berekin dituen alderdi guztiekin. Tokiko administrazioak eta erlijio ordezkariak [kasu honetan aniztasun erlijiosoaren partaidetza mahaiko musulmanen ordezkariak] duten harremanari, konfiantzari eta elkarri egiten dioten aitortzari esker, eztabaida hori hasi eta elkarrekin pentsatu genuen egoera hori nola artatu. [...] Nire ustez emaitza bikaina izan zen; konfinamendua, baraua... zeuden arren, bakezko giroa zen, lasaia, ez zen inolako gatazka larririk izan, konfinamenduaren hasieran komunikabideetan zoritxarrez ikusi ziren gatazka edo liskar batzuk ere desagertu egin ziren une horretan. Hau da, erlijioek baterako lan horretan egin zuten ekarpenak (elkarri egindako ekarpenak koordinatuz) oso eragin positiboa izan zuen kudeaketa horretan."

(Gizarte esku-hartzeko teknikaria, 2)

Erlijio-konfesioetako beste komunitate eta kide batzuk gurtza-zen-troetan edo migratzaileen elkarleen bidez egituratu eta antolatu ziren gizarte-urruntzeek ezartzen zituzten zailtasunak gainditzeko eta premia espiritual horiei erantzuteko:

"Pazkoa izan zen gogorrena, guretzako urteko jairik garrantzitsuena baita. [...] Jendeak Mezetan parte hartzerik ez zuenez, irtenbide bila hasi ginen. Telefonoz, Facebook bidez, iritsi zen irtenbidea. Eman dugu, ez dakit zenbat... Urtebete, beharbada? [...] Gure arteko batasuna baloratzen ikasi dugu. Denok gara garrantzitsuak eta elkar aurkitu behar dugu."

(15. elkartea)

3.9. Elkartasuna, elkarteek etorkizunari zentzua emateko

Krisia luzatu ahala, elkarteek neke-zantzu batzuk hauteman zituzten parte-hartzean, eta boluntarioak gutxitu egin ziren. Beste faktore batzuen artean, nabarmentzekoak dira lanpostu-galera handiagoa, pandemia hasi eta urtebete geroago, eta krisi ekonomiko larriagoa kideentzat. Hala ere, zailtasun horiekin guztiekin gizarte-kohesioa hobetzea eta elkarteetako kide izatearen sentimendua areagotzea ere aipatzen da, elkartasun-ekintzak hasi izanaren ondorio gisa: erakundea bera ere krisi-egoeretan erabilgarria zela ikusarazi zuen, ordura arte egiten zituzten jardueretatik haratago.

“Elkarteetan lehendabizi ikasi dena lana online egitea izan da. Batzuek ez zekiten bilera egiteko konektatzen ere. Eta gero azkarrago antolatzeko prest gaude. Jendeak badaki arazoren bat egonez gero norbaiti deitzeko aukera dugula edo online bilera bat antola dezakete, hitz egin berandu izan gabe eta irtenbideak aurkitzen ditugu. Gauza ugari egiteko prest gaudela uste dut.”

(12. elkarte)

Egindakoaren eta ikasitakoaren balioarekin batera, migratzaileen elkarteek pandemiaren unerik gogorrenetan hasitako ekintzei jarraipena ematea baloratzen dute. Adibidez, etxebizitza eza bezalako egoerei irtenbidea emanez edo eskolak itxi izanak eragindako hezkuntza-desberdintasunak konpontzen saiatuz. Sentsibilizazioa eta zaugarritasun-egoerei buruzko salaketa-lanak dira erronka nagusietako batzuk, ahalagin gehienak oinarrizko beharrak asetzeko egin baitziren.

Horrekin batera, elkartasun- eta segurtasun-sareak sortzen eta finkatzen laguntzen jarraitzearen garrantzia baloratzen da. Azken finean, antolakuntzatik eta aurrea hartzeko eta aurrerago gertatzen den edozein egoeratan jarduten jakiteko hasitako ekintzetatik ezagutu eta ikastea:

"Dena baliagarria dela uste dut, gauzak modu batera baino gehiagotara egin daitezke, borondate on horrek guztiak zerbait eman digu. Emakume batzuek deituz jarraitzen dute, hitz egiteko, genero-indarkerian lagun-egitean duten frustrazioa entzuteko. Horrek bete egiten zaitu, beste batzuei laguntzeko gai izan zarela eta gure laguntzarekin gustura geratu diren pertsonen erantzun positiboa jaso dugu. Borondate horiek guztiek, batuta, balioa dute [...] Egoera zail bati aurre egiten diozunean, zure gaitasunak ezagutzen hasten zara. Aniztasunaren aberastasunean balioa jarri eta borrokan jarraitzen dugu. Inor ez dago salbu, ezin gara ideia txarretan itxi, arrazakerian, zurrumurruetan. Prest egon behar da beti, elkartasuna mantendu egiten da gure artean eta hori egiten jarraituko dugu."

(13. elkartea).

"Emakume guztiok oso prestatuta gaude, gutxienez badakigu elkar non aurkitu eta norekin elkartu, orain ez dugu bila joan beharrik, badakigu nor dauden eta non dauden, eta bakoitzak egin dezakeena ere bai. Tokiko erakundeek ere ikusi dute gurea bezalako erakundeetan nola egin daitekeen lan komunitatean, lan komunitario bat praktikan nolakoa den ikusteko aukera izan dute, eta ikasi egiten duten hurrengoan gurekin lan egiteko beste era bat izango dutela."

(14. elkartea).

04.

Emitzen azterketa

4.1. Autoantolatutako elkartasun-sareen balioa

COVID-19aren larrialdiko ikasketa garrantzitsuetako bat izan da herritarrek autoantolatutako elkartasun sareak, batez ere gutxien ikusten diren taldeek autoantolatutakoak, gure gizartearen funtsezko zerbitzuak direla⁵⁸. Beren tokiko komunitateak ezagutzen dituzte eta oso azkar egokitu daitezke ezusteak eta zailtasunak daudenean⁵⁹, mugitu ditzaketen baliabideek (taldeko partaideek dituzten baliabideek: denbora, gaitasunak eta ahalegina) balio handiagoa hartzen dute eta eragin handiagoa dute helburuak lortzeko. Horrek ahalmen estrategikoa handitzen du, aurre egin behar izan dioten erronka handia izan arren⁶⁰. Aztertutako ekintzetan ikusten da migratzaileen elkarteek erantzun arinagoa eta burokratizatu gabea eman dezaketela. Behar bat sortu eta irtenbidea bilatzen da berehala, ahalik eta azkarren koordinatuz beste erakundeekin eta agertzen ari diren araudi eta adierazpenetara egokituz.

Iritsi berriak diren pertsonen harrera egin eta artatzea, beste talde eta baliabide publikoekin lotzea, eta erakundeekin zuzenean lan egitera iristea, entitate horiek garatzen dituzten eguneroko eginkizunak dira.

58. Álvarez-Jiménez, G., & Padrós-Cuxart, M. (2017). How Solidarity Influences Political Actors to Manage the Refugee Crisis: the Case of Proactiva Open Arms. *International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences*, 6(2), 215–229.

59. Jamieson, L., & van Blerk, L. (2021). Responding to COVID-19 in South Africa – social solidarity and social assistance. *Children's Geographies*, 1–10.

60. Ganz, M. (2009). *Why David Sometimes Wins: Leadership, Organization, and Strategy in the California Farm Worker Movement*. New York: Oxford University Press.

Elkarren arteko laguntzaren bidez, bizirauteko oinarritzko beharrak asetzen zaizkie hainbat arrazoiengatik ohiko babes-erantzunetik kanpo geratzen diren pertsoneri; izan ere, talde horietako kideak laguntzaileak eta hartzaileak dira, eta, beraz, modu praktikoan identifika ditzakete biztanleriaren oinarritzko beharrak⁶¹.

Konfiantza eta balio partekatuek areagotu egiten dituzte autoestimu- eta segurtasun-sentimenduak komunitateetan eta komunitateen artean, eta portaera altruistan islatu da hori, besteentzat ona dena norberarentzat ona denaren gainetik jarritz⁶². Ikusi dugun moduan eta ebidentziak erakusten duen bezala, kolektibo ahulenetako pertsonak parte-hartzearen zentzua aurkitzen dute beren bizitza hobetzea eta beren komunitateei laguntzea lortzen dutenean⁶³.

Errealitate horiek zalantzan jartzen dituzte laguntza emateko gaitasuna, boluntarioen lanean maizago parte hartzea eta dohaintza ekonomikoak egitea, diru-sarrerara handiagoak dituzten pertsonekin, goi mailako ikasketak dituztenekin edo lanpostu hobeak dituztenekin lotzen dituzten zenbait azterlan⁶⁴. Azterlan honek agerian uzten du era askotako pertsonak eskaini dutela elkartasuna, baita prestakuntza akademikorik gabeko pertsonak eta/edo egoera ekonomiko, laboral eta sozial oso kaskarrean daudenek ere, baita pobrezian edo gizarte-bazterketa arriskuan daudenek ere. Eta ez bakarrik laguntza praktikoa emateko, baita babes finantzarioa emateko ere. Horri dagokionez, migratzaileen elkarteek ere funtsezko eginkizuna izan dute kezka, jarrera eta eskaintza hori hartu, bildu, antolatu eta mobilizatzeko.

61. Chevéé, A. (2021). Mutual Aid in north London during the Covid-19 pandemic. *Social Movement Studies*, 1–7

62. Igwe, P. A., Ochinarwata, C., Ochinarwata, N., Adeyeye, J. O., Ikpor, I. M., Nwakpu, S. E., Egbo, O. P., Onyishi, I. E., Vincent, O., Nwekpa, K. C., Nwakpu, K. O., Adeoye, A. A., Odika, P. O., Fakah, H., Ogunnaike, O. O., & Umemezia, E. I. (2020). Solidarity and social behaviour: how did this help communities to manage COVID-19 pandemic? *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40 (9/10), 1183-1200

63. Tellado, I. (2017). Bridges between individuals and communities: dialogic participation fueling meaningful social engagement. *Research on Ageing and Social Policy*, 5(1), 8–31.

64. Bertogg, A., & Koos, S. (2021). Socio-economic position and local solidarity in times of crisis. The COVID-19 pandemic and the emergence of informal helping arrangements in Germany. *Research in Social Stratification and Mobility*, 74, 100612

Esku-hartze sozialeko profesionalen, zerbitzu desberdinetako beste profesional batzuen, komunitateko eragileen eta elkartasun-sareen arteko beharrak identifikatuko direla ziurtatzeko koordinazio-ahaleginak alderdi eraldatzaile argia du, gehien behar duenari funtsezko laguntza emateko⁶⁵. COVID-19aren krisiaren ondorioz, gizarte-erakundeen eta sektore publikoaren arteko aliantzak sortu dira. Elkartasunean oinarritutako lankidetza-berrikuntza da, eta kudeaketa publikoko sistema berri batera eraman dezake. Ikusi dugunez, duela gutxiko literaturaren arabera, sektore publikoaren, herritarren eta hirugarren sektorearen arteko lankidetza arrakastatsua honako hauen arteko harreman sendo batean oinarritzen da: ko-sorkuntza, konpromisoa, baterako erantzukizunak, sektoreen arteko laguntza eta lankidetza, erakundeen konfiantza, gizarte-politika eraginkorrak, eta, aldi berean, alde interesdun guztien ahotsak eta parte-hartzea⁶⁶.

Horregatik guztiagatik, eremu publikotik migratzaileen elkarteak eta taldeak sartzeko moduak bilatu behar dira, ez bakarrik une jakin batzuetan larrialdiak edo krisia kudeatu behar direnean, baita politika publikoak sortzean eta gizarte-ekintzaren eguneroko jardunean ere. Lankidetza dialogikoaren bidez, hobeto arobetza daitezke elkar ezagutzea, haien potentziala eta esku-hartze sozialean eraginkorrakoak izatea.

65. Redondo-Sama, G., Matulic, V., Munté-Pascual, A., & de Vicente, I. (2020). Social Work during the COVID-19 Crisis: Responding to Urgent Social Needs. *Sustainability*, 12(20), 8595.

66. Enciso-Santocildes, M., Vidu, A., & Gómez-Urquijo, L. (2020). Drivers for a cross-sector successful collaboration: the Basque country model of action. *International Journal of Social Economics*, 47(2), 268–284

4.2. Espiritualitatea jardunean

Elkarrizketatutako migratzaileen kolektiboek erlijioa eta sinesmenak pertsonen funtsezko alderditzat hartzen dituzte. Bildutako datuen arabera, dimentsio hori bi alderditan bana dezakegu:

- a erakunde erlijiosoen edo inspirazio erlijiosokoen zerbitzuak ematea, eta
- b artatzen dituen pertsonen alderdi espiritualak kontuan hartzen duten ekintza solidarioak garatzea.

Lehenengo ardatzean ikusten dugu erlijio-antolakundeak erreferentzia-puntu gisa erabiltzen direla larrialdietan arreta fisiko, sozial, emozional eta espiritualak nahi duten pertsonentzat⁶⁷. Hala, funtsezko erakunde bihurtzen dira, komunitate askotan, eta, bereziki, gertaera larrietan, ikerketa honetan ikusi dugun bezala:

laguntza eta babesa nahi duten pertsona asko joaten diren lehenengo tokietako bat dira;

kideen konfiantza dute: zabaltzen dituzten mezuek onarpen handiagoa izaten dute, eta kaltetuak beren arazoak partekatzeko prest agertzen dira;

eta sare informalak dituzte, azkarrago erantzuteko.

Literatura zientifikoak adierazten duenaren ildotik, potentzial hori indartu egin daiteke erakunde publikoek antolakuntza horiek dituzten heinean, bai gizarte-beharren erantzunaren prestakuntzan, bai aurreneurrietan eta plangintza bateratuan⁶⁸.

67. Farrag, H., Loskota, B., & Flory, R. (2012). *Faithful action: working with religious groups in disaster planning, response, and recovery*. Center for Religion and Civic Culture, University of Southern California

68. Sheikh, R. A., Seyedin, H., Qanizadeh, G., & Jahangiri, K. (2020). Role of Religious Institutions in Disaster Risk Management: A Systematic Review. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 1–16

Bigarren ardatzari dagokionez, pertsonen arretak (eta are gehiago pandemiaren bizi izan diren salbuespenezko egoeretan) haien behar erlijioso eta espiritualak ezagutzea eskatzen du, eta errealitate hori ezin da alde batera utzi. Kiroldagietan etxerik gabeko gazteen konfinamenduetan hala egin zen, beste erlijio-komunitate batzuek ere izaera espiritualeko lagun-egite hori izatea eta dimentsio horri heltzea ziurtatu zuten. Hala, bada, pertsonen espiritueltasuna eta erlijioa gizarte-ekintzaren praktikan integratzea nabaria da, pertsona askoren bizitzan duten zeregin garrantzitsuagatik eta haien nortasun nagusiaren parte izateagatik⁶⁹. Horretarako, funtsezkoak dira espiritu- eta erlijio-aniztasunari ekiteko ezagutzak, balioak eta trebetasunak, bai praktika zuzenean, bai elkartasunaren eta gizarte-ekintzaren diseinuan eta plangintzan, integratzaileagoa eta eraginkorragoa izateko berme gisa⁷⁰. Praktika espiritual sentikor hau ez da, besterik gabe, artatzen diren pertsonekin erlijioari edo espiritueltasunari buruz eztabaidatzea, baizik eta laguntzaren alderdi eta ingurune guztietan izateko eta erlazionatzeko modu bat da, esku-hartze sozialeko prozesu osoan⁷¹. Duela urte batzuetatik hona, gizarte-ekintzaren eta ikerketa akademikoaren nazioarteko erakundeek arlo horretako gaitasun eta ebaluazio espiritualerako adierazleak proposatu dituzte, eta egokia litzateke etorkizunean egingo diren ikerketetan sakontzea, elkartasunaren eta esku-hartze sozialaren arloan, pertsona migratuen erakundeekin zereginarekin batera.

69. Cole, H. L. (2020). Intersecting Social Work Practice, Education, and Spirituality: A Conceptual Model. *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought*, 40(1), 68–91

70. Crisp, B. R. (Ed.) (2017). *The Routledge Handbook of Religion, Spirituality and Social Work*, Routledge, London

71. Canda, E. R., Furman, L. D., & Canda, H. (2020). *Spiritual diversity in social work practice: The heart of helping* (3rd ed.). Oxford University Press.

4.3. Etorkizuna prestatzen duten erakundeak

Migratzaile-elkarteen «zubi eta sarbide izango den gizarte-kapitala»ri eki-tea edo bultzatzea helburu duten elkarteak indartzeko programetan parte hartzea⁷² eta migratzaileen lidergo demokratiko eta dialogikoa funtsezko faktoreak dira ezusteko larrialdi edo krisiei erantzuteko. Horri dagokionez, migratzaileen elkarteekin eta erakunde sozialekin hasitako sareko lana nabarmendu behar da.

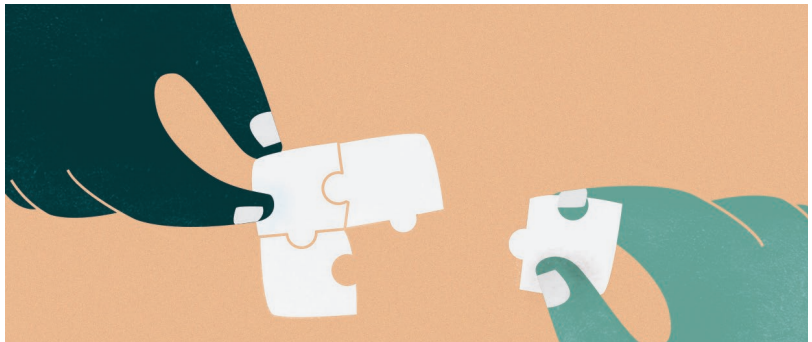
Elkarriketatutako erakunde asko talde informal gisa sortu ziren, beren komunitateari hainbat alderditan laguntzera bideratuta eta, sarritan, ikuspegi kulturala nagusi zutela. Gaur egun, elkarteek tamaina edozein dela ere, argi ikusten da funtzionamendu demokratikoaren aldeko apustua egin dela, jarduera-ardatz dibertsifikatuagoekin; migratzaileek beren eskubideak eskuratzea eta haiek defendatzea izaten dira ardatz, eta bereziki baztertuta dauden kolektiboak erreparatzen zaie (bai harrerara-lekueetan, bai jatorrizko herrialdeetan). Horrek aukera eman die, mugak izan arren, pandemiarekin bizi izan duten egoera berezi eta us-tekabekoan prestatuago egoteko. Testuinguru horretan, COVID19aren krisiak bizkortu egin du migratzaileen erakundeek «sarbiderako kapital sozial» izatearen garapena, eta, Marshall Ganz-ek deskribatzen duenez, hau eskaintzen du: *“pertsonak elkarrekin konprometitzeko moduak aurkitu ahal izatea ikaskuntzan eta diszernimenduan eta baliabide kolektiboak sortzeko, interes kolektiboak artikulatzeko eta ekintza kolektiboekiteko konpromisoa”*⁷³.

72. Bilbao Urkidi, S. (2013). La participación en el ámbito local como modelo de construcción de la nueva sociedad. *Migraciones. Publicación Del Instituto Universitario De Estudios Sobre Migraciones*, (32), 203-213

73. Ganz, M. (2021). The Role of Leadership in Cultivating Collective Democratic Voice. *The American Prospect*. <https://prospect.org/politics/role-of-leadership-cultivating-collective-democratic-voice/>

Illo horretatik, egin den elkartasun-lan horrek kideen, baliabideen eta ahaleginen mobilizazio handiagoa ekarri du eta beste erakunde batzuekin partekatu behar dela uste dugu, esperientzia puntual edo partikular gisa gera ez dadin beste eraginik gabe. Ikasitakoak, egondako arrakalak edo hobetzeko alderdiak partekatu behar dira bereziki, eta transferi daitetzeen ebidentzian oinarritutako praktika arrakastatsuak ezagutu ere bai. Erakunde handia edo txikia izateaz gain, ikaskuntza eta harreman horiek garatzeak (etorkizunean ezusteko egoerak planifikatzeko edo aurreikusteko modu bat da) eragin nabarmena izan dezake komunitateen gizarte-beharrei erantzuteko gaitasunean.

Pandemiak erakutsi duenez, migratzaileen elkarrekin gai dira antolatzen eta besteek laguntzeko ekintzak autokudeatzeko. Hori ez da kasualitatea izan, posible izan da lan sozialagatik, erakundeen arteko harremanagatik eta pandemia baino lehen hasitako elkartegintza indartzeko lanagatik. Gizarte-ekintza horrek etorkizunean are eragin handiagoa izan dezan, beharrezkoa izango da sortu diren parte-hartze komunitarioko mekanismoak indartzea, sare horiek eta jarduteko modu berriak sendotzea, eta alde guztiek gizarte-erronka eta -mehatxuei erantzuten laguntzeko dituzten gaitasunak garatzea.

---

05. Ondorioak

Krisialdian garatutako elkartasun-ekintzei buruzko ikerketek, batez ere, tokian oinarritutako komunitateen azterketa izan dute ardatz, hau da, kokapen geografiko jakin bat (auzoak, auzoak, herriak) partekatzen dutenen azterketa; informazioaren teknologien bidez sortutako erakunde autogestionatuak ere izan dituzte kontuan; eta/edo prestakuntza akademikoa edo gizarte-egoera ertaina duten biztanleen profilak ere bai. Era berean, pertsona migratzaileak edo egoera ahulean dauden kolektiboak elkartasuna jasotzen duten subjektutzat hartzen dira, eta ez elkartasuna antolatu eta emateko aktibo gisa. Azterlan honek agerian utzi du migratzaileen erakundeek COVIDaren pandemian elkartasun-jarduerak sortzeko izan duten gaitasuna eta lidergoa, eta kolektibo horien eta haien erakunde komunitarioaren gizarte-kapitalaren zeregina, elkarrekintzetan oinarritua eta leku jakin bati hain lotu gabe.

Elkartasunezko erantzunaren antolakuntzan identifikatutako alderdi baztertzailer nagusiak honako hauek izan dira: mugikortasuna mugatzea eta gauzak modu presentzialean egin ezina, berezko baliabide urriak izatea (lokal propiorik ez, aurrekontu oso mugatua edo ia batere ez, etab.), pertsona askori eragin eten digitala eta edozein izapide online egin behar izatea, azalpen aldakorrek eta laguntzei buruzko informazio eta deialdi nahasiak, pertsona zaurgarrienen oinarritzko beharren eskaria handitzea, zerbitzu publikoak itxi edo murriztea, kide askoren ahultasun ekonomikoa eta jasandako bereizkeria-egoerak.

Alderdi eraldatzaileek elkartasun-ekintzak egiten hasteko egondako aurrerapenak egiaztatu dituzte, era guztietako erakunde, talde eta erakundeekin sare informalak edo formalak sortzeko pandemia-aren aurreko esperientziari eta lanari esker. COVIDaren gizarte- eta osasun-krisi honek ere gehiago erakusten digu edozein mehatxu edo larrialdi garrantzitsuri aurre egiteko eta kudeatzeko prestatu beharra, ahalik eta azkarren baliabideak eta trebetasunak mobilizatuz, bai eta kontziente izateko, ikasteko eta haietan ikasitako ezagutzak erabiltzen jakiteko gogoia ere. Hori bezain beharrezkoa da antolakuntza-malguta-

sunerako gaitasuna eta edozein premiaren aurrean berehala jarduteko gaitasuna, baliabideak eta pertsonak mugiaraziz; mezularitza mugikorren bidezko komunikazio digitalerako bideak, harremana ez galtzeko eta autogestioa sustatzeko; berdinen arteko laguntza eta komunitatea sakon ezagutzea; eta saretik eta jatorrizko edo dagokion komunitatetik kanpo jarduteko prest egotea.

Aztertutako esku-hartze solidarioek frogatzen dute pertsona askok ez zutela beste erakunde edo antolakuntza baten laguntzarik jaso, laguntza behar zuten arren; beraz, onura sozial handikoak dira esku-hartze horiek. Halaber, elkarre batzuek beren erakundeko kide edo elkartasun-ekintzen buru izateko sartu dituzte pandemian muturreko zaurgarritasun-egoerara dauden pertsonak, eta, orain, egoera berean dauden beste pertsona batzuentzat erreferente dira. Era berean, ikusi da premian dauden pertsona askok beraientzako laguntzari uko egin eta oraindik gehiago behar zutenengana (erakundeko beste kide batzuk, familiakoak, lagunak, edo beren komunitatekoak ez ziren bizilagunak, etab.) bideratu dutela.

Aipatutako mugak gorabehera, COVID-19aren krisiak aukera eta lan egiteko modu berriak ireki ditu botere politiko eta instituzionalaren alorrekin lankidetzan. Garrantzitsua da erakunde batzuek zenbateraino aitortzen duten elkarreak garatu eta zubi eta sarbide izango den kapital soziala garatzeko programetan parte hartu izana, larrialdi horretan modu eraginkorragoan jardun ahal izan baitute horri esker. Erantzuteko gaitasun hori finkatzeko eta sarbideko kapital sozialaren sorkuntzan aurrerapen handiagoa izateko, sendotze-programek azpimarratu beharko dute migratzaileen kolektiboen eragin-ahalmena oso egoera espezifiketatik edo koiunturaletatik haratago hedatzen dela, eremu guztietan zerbitzu eta politika publikoen baterako sorkuntzan zeregin garrantzitsua, egonkorra edo egiturazkoa izateko.

Kudeaketa publikoa eta esku-hartze soziala hobetzeko ekarpenean, agerian geratu da herritarren sare «informalek» edo herritar antolatuek gizarte-ekintzako zerbitzuak behar dituztela eta gizarte-ekintzako zerbitzuek herritarrak behar dituztela. Hartara, jende gehiagorengana irits daiteke, eta hobeto, eta profesionaltasun eta zorroztasun handiagoz jardun.

Ikerketa honek erakusten du garrantzitsua dela, komunitatea eta eragindako biztanleria kontuan izatean haiei dagokien esku-hartzearen alderdiak diseinatu eta erabakitzeko, eta esku-hartze horietan orientazio dialogikoa txertatzeko. Esku-hartze sozial dialogikoaren eredu baterantz jo behar da, non prozesu osoa eta erabakiak hartzea demokratizatzen diren, gardentasuna sortzen den, aniztasun handiagoa sartzen den eta gizartearen eraldatzera eta guztiontzako zentzua sortzera bideratzen den.

Distantzia sozialak gainditzen dituzten elkartasun sareak

Covid-19aren krisiari migratzaileen elkarrekin
Emandako erantzuna

Migratzaileen elkarrekin COVID-19aren pandemian herritarrak mugitzen zeregin aktiboa izan zuten, **desberdinkerietan eta konfinamenduan gizarte-babesa eskaini baitzuten**

Elkarri **laguntzeko eredu berriak** sortuz.

Gizarte-esku hartzea eta **kudeaketa publikoa eraldatzen** lagunduz.

Emaitzak

Migratzaileen elkarrekin **erantzun eraginkorra eman zuten eta elkartasunezko ekintzak antolatu zituzten**, zerk ahalbide zuen hori gutzia?

01 Komunikatzeko bide berriak

- Elkarri laguntzea arrakala digitala gainditzeko
- Harremanetarako eta auto-antolatze gune berriak

02 Aurreko esperientzia

- Gizarte-babeseko ekintzetan eta pandemiaren aurretik eraikitako itunetan ibilbidea
- Elkarrekin indartzeko programetan parte hartu
- Gainditzeko jarrera migrazio-prozesuetan bizitakoaren ondorioz (jatorrian, bidean eta helmugan)

03 Besteak iristen ez diren tokian jardun

- Sare informalek sortzeko gaitasuna
- Gertutasuna eta horizontalitatea: laguntza nork behar duen jakiteko erraztasuna
- Estaldura eman, ohiko babesetik kanpo geratzen denari

04 Komunitate mailako mobilizazioa eta berdinen arteko laguntza

- Harreman estua komunitatearekin eta norbere saretik irten
- Erreferenteak sustatu berdinen artean
- Erantzun bizkorra eta ezustekoetan azkar egokitzeko gaitasuna

05 Administrazioarekin lankidetzak

- Berdinen arteko elkarriketa gizarte zerbitzuekin eta administrazioarekin
- Sektore publikoarekin eta beste gizarte-erakundeekin koordinazioa: urrunago iritsi ahal izan ginen eta denon artean erantzun profesionalagoa, irekiagoa eta eraginkorragoa eman genuen

- Erakunde erlijiosak konfiantza- eta erreferentzia-gune, laguntza eta babes bila zebiltzanentzat
- Pertsonen behar espiritualak kontuan izan ziren

- Elkarrekin mobilizatzeak beren gizarte-kohesioa eta pertenezko zentzua hobetu zuen
- Norbere bizitza hobetzea lortzeko eta komunitateari ekarpena egiteko zentzu berria eman zion parte hartzeak

Ondoriak

Migratzaileen elkarteak **komunitate mailako antolakuntzak** COVID-19aren garaian **argi utzi du gizarte-eraldaketan laguntzeko duten gaitasuna**

Aldaketaren buru izan dira

- Migratzaileen eta horien elkartasun-elkarteen buru izateko gaitasuna

Auto-antolatutako sareak **aktibatu** dituzte

- Autokudeaketatik abiatzen da, elkarri laguntzetik eta komunitatea bera ezagutzetik
- Buruzagitzak indartzen da eta pertsona zaurgarrien zeregin aktiboa ere bai

Komunitatea gogoan izan dute

- Harreman sozialen sareek taldeko ekintzak egiteko gaitasun handia dute, eta politika publikoko helburuak lortzen lagun dezakete.

Konfinamenduetan beharrezkoa izan da mundu osoa eta sektore guztiak elkarrekin **lankidetzan** gehiago aritzea. **Beharrezkoa da eredu hori krisietako edo larrialdietako une puntualetatik harago zabaltzea**, gai hauek kontuan izanda:

01

Migratzaileen **elkarteak** **eragiteko gaitasuna** aitortzea

- Eskubideen borrokara eta defentsara are gehiago bideratzea elkarteak
- Elkarteak arteko elkartasuna indartuz
- Beste eragileekin lankidetzak finkatuz

02

Orientazio dialogikoa **gizarte-esku hartzean**

- Hartu beharrezko ekimenetan esku-hartzen duten pertsonen ikuspegia eta esperientzia sartu
- Erabakiak hartu beren lehenetsien arabera eta gizarteak gainerako eragileekin berdintasunezko elkarrekin-prozesua izanda

03

Komunitatearen parte **hartzea kudeaketa publikoan**

- Ko-sorkuntza: ebidentzietatik abiatuta, administrazioa eta herritarrek elkarrekin definituz, sortuz, kudeatuz eta ebaluatuz:
  - Zerbitzuen kalitatea hobetzen du
  - Irtenbide hobeak eta gizarte-politika raginkorrak eragiten ditu
  - Balioa eta guztientzako zentzua sortzen du

MIGRATZAILEENTZAKO
JESUITEN ZERBITZUA